Ўзбекистон - келажаги буюк давлат

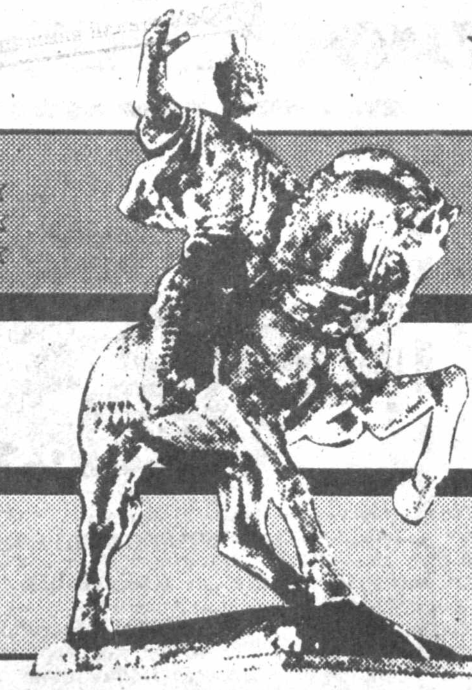

Халқ сўзи

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг газетаси

26 июль, сешанба, № 146 (894).
Сотувда эркин нархда. 1994 йил

Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони

1994 ЙИЛНИНГ 1 АВГУСТИДАН МЕҲНАТ ҲАҚИ, ПЕНСИЯЛАР ВА СТИПЕНДИЯЛАРНИНГ МИҚДОРЛАРИНИ ОШИРИШ ТЎҒРИСИДА

1. Ўзбекистон Республикасининг ҳудудида 1994 йилнинг 1 августидан бошлаб:

иш ҳақи ўрта ҳисобда 1,4 баробар оширилсин ва иш ҳақининг энг оз миқдори ойига 100 сўм миқдорида;

фуқароларнинг солиқ олинмайдиган даромадларининг энг паст даражаси ойига 100 сўм миқдорида;

ҳозир амалда бўлган барча турдаги пенсияларнинг миқдорлари ўрта ҳисобда 1,4 баробар оширилсин ва меҳнат пенсиясининг энг оз миқдори ойига 105 сўм қилиб белгилансин.

2. 1994 йилнинг 1 августидан олий ўқув юртлари талабаларининг, техникумлар ва ҳунар-техника билим юртлари ўқувчиларининг стипендиялари ўрта ҳисобда 1,4 баробар кўпайтирилсин.

3. Вазирликлар ва идоралар, Қорақалпоғистон Республикасининг Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимлари, бюджетдан пул билан таъминланадиган ташкилотлар ва муассасалар, Ўзбекистон Республикасининг Ижтимоий таъминот вазирлиги меҳнатга ҳақ тўлашнинг ягона тариф сеткаси разрядларига мувофиқ пенсиялар, стипендияларнинг ва ходимлар мансаб оқладларининг миқдорлари ўз вақтида қайтадан ҳисоблаб чиқилишини таъминласинлар.

4. Бюджетдан пул билан таъминланадиган муассасалар ва ташкилотлар ходимларининг иш ҳақини, пенсиялар ва стипендияларни ошириш билан боғлиқ харажатлар республика давлат бюджети ва ижтимоий суғурта жамғармаси ҳисобидан қоплансин.

5. Мулкчилик шаклларидан қатъи назар, хўжалик ҳисобидаги корхоналар ва ташкилотларга мазкур Фармонга мувофиқ меҳнат ҳақини ўз даромад манбалари ҳисобидан ошириш тавсия қилинсин.

6. Ушбу Фармоннинг бажарилишини назорат қилиш Ўзбекистон Республикасининг Вазирлар Маҳкамасига юклансин.

Ўзбекистон Республикаси Президенти
И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри,
1994 йил 25 июль.

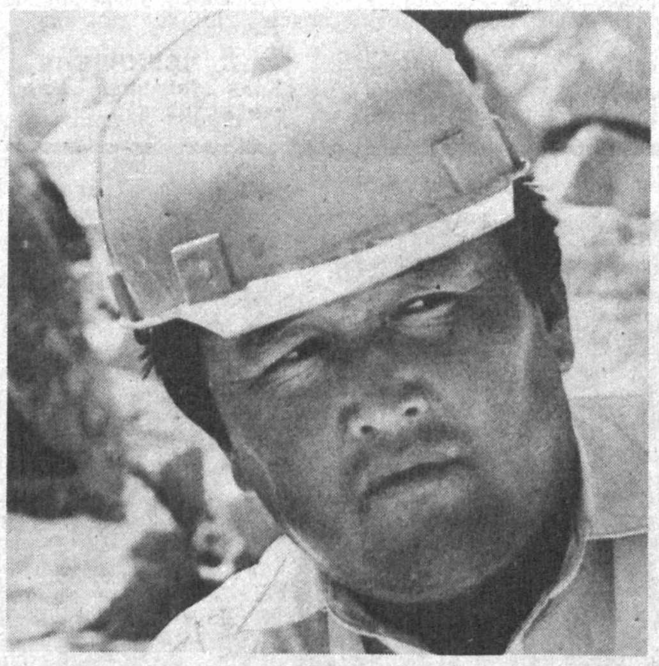

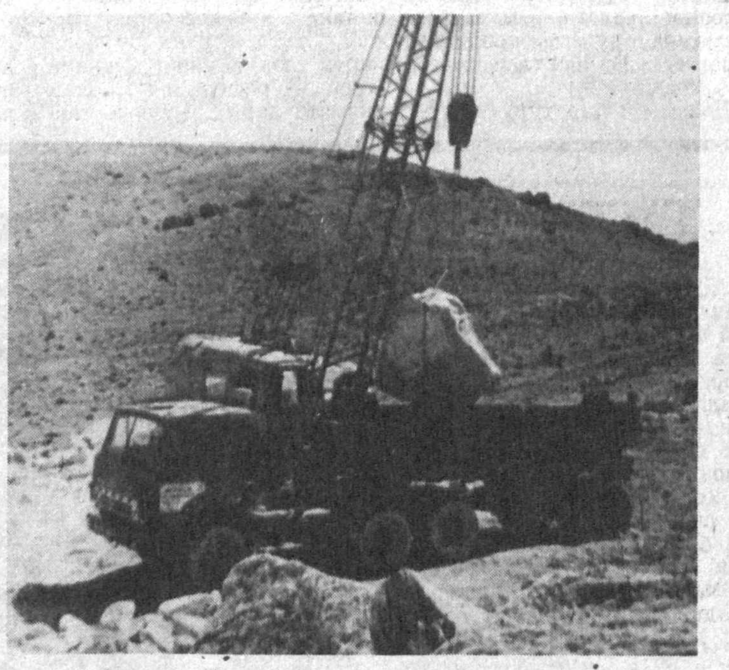

«Самарқандмармар» ишлаб чиқариш бирлашмасига қарашли «Зарбанд» мармар конида 86 нафар ишчи меҳнат қилади. Шу жамоа раҳбари Нусрат Шакаровнинг айтишича, бу ерда бир йилда 10 минг куб метр мармар блоклари қазиб чиқариш режалаштирилган. Ойлик режа эса 1000 куб метр бўлиб, бу оширғи билан адо этиб келинмоқда. Биргина шу йилнинг иккинчи чорагида 3.250 куб метр мармар қазиб олинди.

«Зарбанд» мармар кони қошида сайқалланган мармар тахталарини ишлаб чиқариш ҳам йўлга қўйилган. Ҳар ойда 800 квадрат метр сифатли маҳсулот ишлаб чиқарилмоқда.

СУРАТЛАРДА: 1. «Зарбанд» мармар кони бошлиғи Нусрат Шакаров. 2. Мармар кони.

Ҳакимжон СОЛИҲОВ олган суратлар.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг Қарори

«ЎЗБЕККАБЕЛЬ» ИШЛАБ ЧИҚАРИШ БИРЛАШМАСИДА БОШҚАРУВНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ВА УНИ «ЎЗКАБЕЛЬ» ДАВЛАТ АКЦИОНЕРЛИК БИРЛАШМАСИГА АЙЛАНТИРИШ БОРАСИДАГИ ЧОРА-ТАДБИРЛАР ТЎҒРИСИДА

«Ўзбеккабель» ишлаб чиқариш бирлашмасидаги ишларнинг аҳволини ҳар томонлама ўрганиш якунлари шуни кўрсатдики, бу ерда ягона ишлаб чиқариш-хўжалик мажмуи сифатида бирлашмани бошқариш тизими амалда батамом вайрон қилинган. Таркибий бўлинмаларнинг фаолияти устидан назоратнинг йўқлиги статистика ҳисоботини бузиш, моддий-техника захираларини талон-торож қилиш, молиявий маблағларни белгиланган мақсадларга сарфламаслик ва валюта тушумини солиқлардан яшириш каби кўпдан-кўп фактларга, қонунга хилоф равишда фойда ва даромад олиш мақсадида хизмат мавқеини суиистеъмол қилишга олиб келди.

1993 йилда бирлашма ажратилган ресурслар мавжуд бўлгани ҳолда давлат эҳтиёжлари учун маҳсулот етказиб бериш топшириқларининг бажарилишини барбод этди. 1992 йилдан бошлаб ишлаб чиқариш қувватларидан атиги 60 фоиз фойдаланилмоқда. Бирлашма эмас, балки унинг бўлинмалари томонидан тўғридан-тўғри шартномалар тузиш ҳоллари кенг оммалашди, бунда корхоналарга тақчил кабель ҳамда бошқа маҳсулот эвазига назоратсиз мавоза (бартер) асосида халқ истеъмол моллари етказиб берилди.

«Ўзэлтехсаноат» уюшмаси, Ўзбекистон Республикаси Давлат мулки қўмитаси, Давлат солиқ қўмитаси ва «Ўзсаноатқурилишбанк» томонидан бирлашманинг иши устидан таъсирчан назоратнинг йўқлиги юқорида кўрсатиб ўтилган ва бошқа камчиликлар юзага келишига имконият яратди. Завод раҳбарияти таркибий ўзгартиришларга оид масалалар хусусидаги қонун ҳужжатларини қандай бажараётгани амалда назорат қилинмаган, бирлашманинг бўлинмалари шартномалар тузиш ва ҳисоб-китоблар, айниқса, нарх белгилаш, солиқ тўловлари ва валюта маблағларидан фойдаланиш масалаларида амалдаги тартибга қандай риоя этаётгани чуқур ўрганилмаган.

Вазирлар Маҳкамаси **қарор қилади:**

1. Ўтказилган ҳар томонлама тафтиш якунлари ва «Ўзбеккабель» ишлаб чиқариш бирлашмаси таркибий бўлинмалари молиявий ҳамда ишлаб чиқариш-хўжалик фаолиятини жиддий равишда бузганлик фактлари бўйича материаллар кўриб чиқиш ва қонунга мувофиқ чоралар кўриш учун Ўзбекистон Республикаси Прокуратурасига юборилгани маълумот учун қабул қилинсин.

2. «Ўзэлтехсаноат» уюшмасининг раиси Х. Н. Тожиев зиммасига Ўзбекистон Республикаси Давлат мулки қўмитаси, Молия вазирлиги, Давлат солиқ қўмитаси ва «Ўзсаноатқурилишбанк» билан биргаликда «Ўзбеккабель» ишлаб чиқариш бирлашмасида аниқланган камчиликларни бартараф этиш, бошқарув тизимини такомиллаштириш, ишлаб чиқариш қувватларидан ва моддий ресурслардан фойдаланиш самарадорлигини ошириш, бирлашманинг экспорт имкониятини кенгайтириш борасидаги чора-тадбирлар мажмуини ишлаб чиқиб, амалга ошириш мажбурияти юклансин. Амалга оширилаётган ишларнинг бориши ва уларнинг натижалари тўғрисида 1994 йилнинг октябрида республика ҳукуматига маълум қилинсин.

3. Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги ва Давлат мулки қўмитаси «Ўзэлтехсаноат» уюшмаси, «Ўзбеккабель» ишлаб чиқариш бирлашмаси билан биргаликда 10 кун муддат ичида ижара ва қўшимча ижара бўйича тузилган шартномаларнинг Ўзбекистон Республикасининг амалдаги қонунларига мувофиқ эканини кўриб чиқиб, аниқланган бузғунчилик ҳолларини тугатиш чораларини кўрсинлар.

4. «Ўзбеккабель» ишлаб чиқариш бирлашмасини очиқ ҳолдаги акционерлик жамияти шаклидаги «Ўзкабель» давлат акционерлик бирлашмасига айлантириш тўғрисида Ўзбекистон Республикаси Давлат мулки қўмитаси билан «Ўзбеккабель» ишлаб чиқариш бирлашмаси кенгашининг таклифи қабул қилинсин.

5. Ўзбекистон Республикасининг Давлат мулки қўмитаси:

«Ўзэлтехсаноат» уюшмаси билан биргаликда икки ой мухлат ичида мол-мулкни рўйхатга олиб баҳоласин, «Ўзкабель» давлат акционерлик бирлашмасини таъсис этиш борасидаги чора-тадбирларни амалга оширсин;

«Ўзбеккабель» ишлаб чиқариш бирлашмасини акционерлик бирлашмасига айлантириш чоғида: чиқариладиган акцияларнинг камида 51 фоизи давлатда қолишини, 29 фоизига қадари меҳнат жамоасига тегишли бўлишини, камида 20 фоизи ўзбекистонлик ва хорижий юридик ҳамда жисмоний шахсларга эркин сотилишини кўзда тутсин.

6. «Ўзкабель» давлат акционерлик бирлашмаси ижроия аппаратининг тузилмаси маъқуллансин. Унда бирлашма таркибий бўлинмалари фаолиятини бошқариш вазифалари, шунингдек, молиявий маблағлар ва товар-моддий ресурслар ҳаракати ҳисобини юритиш марказлаштирилиши кўзда тутилади.

7. Мазкур қарорнинг бажарилишини назорат қилиш Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосарлари Ю. Ф. Пайгин, В. А. Чжен зиммасига юклансин.

Вазирлар Маҳкамасининг Раиси И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри,
1994 йил 25 июль.

ФАОЛЛАР ЙИҒИЛИШИ

Навоийда вилоят фаоллари йиғилиши бўлди. Унда Ўзбекистон Президенти Ислом Каримовнинг халқ депутатлари Тошкент шаҳар кенгаши сессиясида сўзлаган нутқида ўртага қўйилган вазифалар, вилоятда иқтисодий ислоҳотнинг бориши ҳамда ярим йиллик иш якунлари тўғрисидаги масала муҳокама этилди. Вилоят ҳокими А. Айдарқулов ана шу ҳақда маъруза қилди.

Вилоятда 55 та сут-товар фермаси, 82 та чорвачилик фермаси хусусийлаштирилди. 494 та деҳқон (фермер) хўжалиги ташкил этилди. 1994 йилнинг биринчи ярмида улар 115 тонна гўшт, 737 тонна сут, 537 минг дона тухум, 8,7 тонна жун, 805 дона қоракўл тери етиштирди.

Маърузачи ва сўзга чиққанлар шу билан бирга вилоятда саноат маҳсулотлари ишлаб чиқариш ўтган йилнинг шу даврига нисбатан 11,1 фоиз камайгани, транспорт, қурилиш, алоқа, соғлиқни сақлаш соҳалари фаолиятида жиддий камчиликлар мавжудлигини таъкидладилар. Уларни зудлик билан бартараф этиш юзасидан чора-тадбирлар белгиланди.

Йиғилишда республика Бош вазири ўринбосари Ў. Султонов қатнашди.

* * *

Бухоро вилояти фаоллари йиғилиши бўлди. Унда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг халқ депутатлари Тошкент шаҳар кенгаши сессиясида сўзлаган нутқида ўртага қўйилган вазифалар муҳокама этилди. Вилоят ҳокими М. Раҳмонов шу ҳақда маъруза қилди.

Маърузачи ва музокараларда сўзга чиққанлар Тошкент шаҳри ижтимоий-иқтисодий ҳаётида рўй берган айрим салбий ҳолатлар Бухоро вилоятида ҳам мавжудлигини, ана шу камчиликларни бартараф этиш шу куннинг долзарб вазифаси эканини таъкидладилар.

Фаоллар йиғилишида республика Бош вазирининг ўринбосари М. Шарифхўжаев сўзга чиқди.

(ЎзА).

* * *

Ўзбекистон Республикаси Президенти И. Каримовнинг халқ депутатлари Тошкент шаҳар кенгаши XV сессиясида сўзлаган нутқидан келиб чиқадиган вазифалар хусусида пойтахт фаолларининг мажлиси бўлди.

Мажлисни шаҳар ҳокими К. Тўлаганов бошқарди. Юртбошимиз нутқида кўрсатиб ўтилган хато-камчиликларни тузатиш юзасидан қилинган ишлар ва истиқболдаги тадбирлар ҳақида «Тошйўловчитранс» давлат уюшмаси раҳбари Р. Файзуллаев, «Тоштелефонқурилиш» бошлиғи В. Кравченко, соғлиқни сақлаш бош бошқармаси бошлиғи М. Зиёева ва бошқа мутасадди ташкилотларнинг раҳбарлари ахборот бердилар.

Фаоллар йиғилишида Президентимиз нутқида танқид остига олинган кўпгина масалаларни ҳал қилиш сустлик билан бораётганлиги, айниқса, шаҳар саноат корхоналари раҳбарларида ташаббускорлик, топширилган иш учун масъуллик етишмаётганлиги алоҳида таъкидланди.

Йиғилишда муҳокама этилган барча масалалар юзасидан қарорлар қабул қилинди.

Ж. САФОЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ТАНҚИДДАН ХУЛОСА ЧИҚАРГАН АВТОМОБИЛЧИЛАР НУҚСОНЛАРНИ БАРТАРАФ ЭТИШГА КИРИШДИЛАР

Тошкент шаҳар йўловчи транспорти корхоналари давлат уюшмаси фаолларининг йиғилиши бўлди. Унда Ўзбекистон Президенти Ислом Каримовнинг халқ депутатлари Тошкент шаҳар кенгаши сессиясида сўзлаган нутқидан келиб чиқадиган вазифалар муҳокама қилинди.

Президентимиз ўз маърузасида «Тошшаҳарйўловчитранс» давлат уюшмасининг фаолиятидаги жиддий нуқсонларга тўхталиб, унинг олдида кўндаланг бўлиб турган муаммоларни ҳал этиш йўлларини кўрсатиб берган эди.

Йиғилишда шаҳар аҳолисининг бекатларда узоқ вақт қолиб кетиши, манзилига вақтида етиб боролмаслиги ҳоллари рўй бераётгани, бунга шаҳардаги автобус, трамвай, троллейбуслар сонининг камайиб кетганлиги, кадрлар қўнимсизлиги сабаб бўлаётгани рўй-рост айтилди.

— Ҳақиқатан ҳам шаҳар транспорти аҳолининг талабини қондиролмаяпти, —деди «Тошшаҳарйўловчитранс» давлат уюшмаси бошқаруви раиси Р. Файзуллаев. — Эҳтиёт қисмларнинг етишмаётганлиги, транспорт воситаларининг эскириб қолганлиги, кадрлар етишмаётганлиги туфайли режадаги транспорт воситаларини йўловчиларга хизмат қилдиришга эришолмаяпмиз. Айни пайтда ишимизда кескин бурилиш ясаш учун бор имкониятлар ишга солинмоқда. Тез кунда Чехиядан келтирилган 18 та троллейбус йўловчиларга хизмат кўрсата бошлайди. Кадрлар қўнимсизлигини туғатиш учун ҳайдовчилар, таъмирловчиларнинг иш ва турмуш шароитини яхшилаш чоралари кўрилмоқда. Бу билан шаҳар транспортининг мунтазам қатнашига, йўловчиларга маданиятли хизмат кўрсатишга эришилади.

Шаҳар транспорти фаолиятидаги камчилик ва нуқсонларга чек қўйиш, ҳайдовчиларнинг турмуш шароитларини яхшилаш, иш шароити яратиш, уларни ижтимоий ҳимоялаш, интизом ва ёш маҳаллий кадрлар тайёрлаш масалалари кўриб чиқилди. Муҳокама этилган масалалар юзасидан аниқ чора-тадбирлар белгиланди.

О. РАҲИМОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

УЧ СОАТ ОВОРА БЎЛИБ... «ЙЎҚ!» ОЛДИМ

Ў. БЕКМУРОДОВ, Денов тумани, Ш. Қобилов номли жамоа хўжалиги:

— 26 июнь куни «Тошкент — Сариосиё» поездига чипта учун Жанубий шоҳбекатнинг 1-кассасида уч соат навбатда турдим ва... «чипта йўқ» деган жавоб беришди. Шу куни бир неча ёш йигит 5—6 тадан чипта олиб, йўловчиларга 120—130 минг сўм-купондан пулладилар. Энг қизиғи — шу ерда ишлаётган ички ишлар ходимлари ҳам уларни кўриб кўрмасликка олишди.

ОРТИҚЧА ХАРАЖАТ КИМНИНГ ҲИСОБИДАН?

А. АБДУЛЛАЕВ, Ғиждувон тумани ҳокимлиги маданият бўлими мудири:

— Июнь ойида идорамизга бензин учун талон олинмади. Июль ойида Когон нефть базасидагилар янги «қонун» чиқаришди: бўлим бошлиғи Галиеванинг эътирофича, фонд бўйича бензин талонини ҳар ўн кунда бориб базадан олиш керак эмиш.

Бизнинг ташкилотимиз учинчи чоракда ҳаммаси бўлиб 800 литрлик талон олади. Ғиждувондан Когондаги базагача 70 чақиримлик йўл, агар ҳар ўн кунда борадиган бўлсак, бензиннинг 200 литри йўлга кетиб қолади-ку.

ЎГАЙ БЎЛГАН УЧ ХОНАДОН

Ў. ЕСАМУРОДОВА, М. РАҲИМОВ, Г. БЕКМАНОВА, Амударё тумани, «Тўлқин» жамоа хўжалиги, Қорақалпоғистон:

— 1992 йил бошида хўжалигимиздаги хонадонларга табиий газ ўтказилди-ю, бироқ бизнинг уйларимизни ажратиб қолдиришди. Сабабини сўрасак, хўжалик раиси Чўтбой Усмонов «сизлар арз қилибсизлар. Қўлларингдан келганини қилларинг», деб жавоб берди. Ҳозир хўжалигимиздаги 200 га яқин хонадонда «зангори олов» ёнмоқда, фақатгина уч хонадоннинг қора ўчоғида оқбошу янтоқ ёнади. Арз қилмаган жойимиз қолмади.

ТЎРТ ЙИЛДИРКИ, ИШЛАМАЙДИ

Саъдулла ОЛЛАЁРОВ, Урганч тумани, К. Маркс номли жамоа хўжалиги, 5-бригада:

— Урушнинг 2-гуруҳ ногиронимаn. Тўрт йил бўляптики, уйимдаги телефоним ишламаяпти. Туман ва вилоят мутасаддиларига учрашдим, натижаси бўлмади. Ҳозир бетобман. Вақти-бемаҳал «тез ёрдам» чақириш учун ҳам телефон керак бўлиб қолади. У эса...

«Халқ сўзи» мухбири Мавжуда ТОЖИБОЙ қизи ёзиб олди.

УЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ ИСЛОМ КАРИМОВ ЖАНОБИ ОЛИЙЛАРИГА

Ҳурматли жаноб Президент!

Германия Федератив Республикаси Президенти лавозимига сайланганим муносабати билан Сиз юборган табрик мени беҳад мамнун этди.

Бунинг учун самимий миннатдорлигимни изҳор этар эканман, мамлакатларимиз келгусида ҳам фаровонлик ва тинч тараққиёт манфаатлари йўлида ўзаро ҳамкорликни давом эттираверади, деб ишонаман.

Шахсан Сизга ва халқингизга эзгу истакларимни йўллайман.

Роман ХЕРЦОГ,
Германия Федератив Республикаси Президенти.

ЯНГИЛИКЛАР * ФАКТЛАР * ВОҚЕАЛАР

ЎЗБЕКИСТОН: ИСТИҚЛОЛ ОДИМЛАРИ

"Халқ сўзи" ва ЎзА мухбирлари хабар қиладилар

ҲОСИЛ УЧУН МАСЪУЛИЯТ

Қарши туманидаги «Ковчин» жамоа хўжалигида ғўзанинг авжи баланд.

Бу ерда ҳосилга барака киритиш, «Юлдуз» навидан сифатли уруғлик олиш мақсадида ғўзани чилпиш одатдагидан деярли ярим ой олдин тугалланди. Пахтакорлар зиммаларидаги масъулиятни унутишмайди. Сара уруғ — мўл ҳосил гарови. Хўжаликда етиштирилган пахта чигити Қашқадарё вилоятидаги жуда кўп хўжаликларга етказиб берилади.

ОҚ ЙЎЛ, СЕНГА, «СИТОРА!»

Бўка тумани маданият уйида фаолият кўрсатаётган «Ситора» рақс дастаси эл «оғзига» тушган. Жамоа аъзолари тез-тез меҳнаткашлар ҳузурида бўлишиб, уларнинг кўнгилли ҳордиқ олишларига муносиб ҳиссаларини қўшиб келишмоқда.

СУРАТДА: даста аъзолари.

ТАЪМИРЧИЛАР КАФОЛАТИ

Сирдарё вилоятининг Гулистон таъмирлаш-ишлаб чиқариш корхонасида хўжаликларнинг машина-тракторларига хизмат кўрсатишнинг янги шакли жорий этилди. Бу ерда икки томонлама шартнома тизими қўлланила бошланди. Шартномада турли техникани таъмирлашга ҳар томонлама ёндашиш кўзда тутилган.

Корхона мутахассислари ишни қисқа муддатда, сифатли бажаришга кафолат берадилар, хўжаликларни эҳтиёт қисм қидириш ташвишидан халос қиладилар. Дарвоқе, Гулистон корхонасининг фирма дўконида эҳтиёт қисмлар ҳам сотилади. Дўконда уч минг хилдан ортиқ мол бор. Бу ерда эҳтиёт қисмлардан ташқари турли механизмлар, машиналар, қишлоқ хўжалик асбоблари ҳам сотилади. Бу маҳсулотларнинг турини янада кўпайтириш кўзда тутилмоқда. Таъмирчилар зарур техника ва унинг деталларини МДҲ мамлакатларидан ўз консерва цехи маҳсулотларига алмаштириб олиб келишмоқда.

МАҲСУЛОТ ТУРЛАРИ КЎПАЙМОҚДА

Косонсой туманидаги «Косонсой» жамоа хўжалиги қошида консерва маҳсулотлари ишлаб чиқарадиган завод ишга тушганига атиги бир йил бўлди. Аммо шу қисқа вақт ичида заводда ишлаб чиқариш ошди, маҳсулот турлари анча кўпайди. Бу йил эса корхона меҳнаткашлари маҳсулот турини 15 тага етказиб, уч миллион шартли банка консерва тайёрлашни ният қилганлар.

СУРАТДА: ишчи Хидирахон Бувахонова.

• *Ўзбекистон ва жаҳон*

«ЭНГ КЕРАКЛИ МИЖОЗ»

Машҳур немис фирмаси «Сименс» ўзининг Ўзбекистон Республикасидаги мижози — Давлат солиқ қўмитасини (ДСҚ) шундай деб атайдиган бўлди.

Давлат солиқ бош бошқармаси ташкил этилган 1991 йил кузида штатлар ҳали тўла-тўкис изга тушмаган, стол-стуллар, телефон аппаратлари-ю ёзув машинкалари етишмас, бироқ компьютер бор эди. Унинг экранида корхоналар, бирлашмалар ва ташкилотлардан олинадиган солиқ тўғрисидаги Қонуннинг матни акс этиб турардики, бизнинг республикамизда солиқ қонунчилигини ишлаб чиқиш шу йўсинда бошланди. Тез орада вилоят ва туманлардаги бош бошқарма бўлимларида ҳам компьютерлар пайдо бўла бошлади.

Кейинги йилнинг октябрь ойидаёқ Ўзбекистон солиқ хизмати раҳбарияти «Сименс» фирмаси вакиллари билан компьютер техникаси ёрдамида ахборотларни ишлаб чиқиш учун немис солиқ ташкилотлари тажрибаларидан фойдаланиш имкониятлари тўғрисида музокарага киришди. Дарвоқе, бу ишлар учун «Сименс» фирмасининг танлангани тасодиф эмас. У — Европада электрон техника ишлаб чиқарадиган энг илғор ташкилот. Фирма ахборотларни қайта ишлашнинг автоматлаштирилган тизимини яратиш бўйича жуда катта тажрибага эга. Унинг ўз ҳудудий бюролари бор. Фирма Марказий ҳамда Шарқий Европадаги, шунингдек, Марказий Осиёдаги бир қанча давлатларнинг буюртмаларини бажаради.

Қўмита билан тузилган шартномага кўра, «Сименс» фирмаси ҳисоблаш техникаси воситаларини, системали ва инструментал дастурли воситаларни, телекоммуникация жиҳозларини келтириб, ишга тушириб берди. Фирма мутахассислари ДСҚнинг барча бўғинларида маълумотларни қайта ишлайдиган тизимни яратишди ва бу жараёнда мунтазам маслаҳатлар, кўрсатмалар бериб туришди.

Жиҳозларнинг нуқсонсиз ишлашига бир йиллик кафолат бера туриб, фирма қўмита олдига аниқ шартларни қўйди. Бу шартларга кўра, электрон системани бошқариш ва унга хизмат кўрсатиш учун фирмада махсус ўқитилган ва шунга мувофиқ тушадиган ишонч қоғозини олган мутахассисгагина рухсат берилиши керак эди. Бу шартлар амалда бажарилди.

Бизнинг бир гуруҳ мутахассисларимиз фирманинг Москвадаги ўқув марказида иш жараёни тизими асосларини, бошқа гуруҳ мутахассисларимиз эса Тошкентдаги маълумотлар базасини бошқариш тизими фаолияти асосларини ўрганди.

Маълумотларни қайта ишлаш ягона бошқарув тизимининг дастлабки лойиҳаси олти ой «синов»дан ўтказилди, намуна ишлаб кўрилди, республика солиқ идораларидаги ахборотларни етказиш, сақлаш ва қайта ишлашнинг автоматлаштирилган электрон тизими тимсоли яратилди.

Мана, ниҳоят, 15 июлда, «Сименс» фирмаси вакилларининг Ўзбекистонга расмий сафари куни бу бошқарув тизими унинг ҳақиқий эгаси — республика солиқ хизматчилари қўлига тантанали топширилди. Шу мақсадда делегация раҳбари, «Сименс» компанияси президенти ва компания бошқармаси раиси доктор Ҳайнриҳ фон Пирер ва унинг ҳамроҳлари республика ДСҚга ташриф буюришди. Тантанада Германиянинг Ўзбекистондаги элчиси доктор Карл Хайнц Куна иштирок этди. Доктор Ҳайнриҳ фон Пирер бу ҳамкорликка умрбоқийлик тилаб, қўмита раиси Ш. Гатаулинга, фирманинг ДСҚга «энг керакли мижоз» унвони берилгани тўғрисидаги шаҳодатномасини тақдим этди. Бир сўз билан айтганда, ДСҚ га «Сименс» фирмаси президентининг ташрифи жуда хайрли бўлди, Зеро, Ўзбекистонда бу фирма ҳамкорлигида амалга оширилиши мўлжалланган ишлар Россия ва Қозоғистондаги айни шундай ишлардан кечроқ бошланганига қарамай, уларникидан кўра барвақт амалга ошди.

«Сименс» фирмасининг бошқарув тизимини ишга тушириб, республика солиқчиларига топшириш билан ўртадаги ҳамкорликнинг дастлабки босқичи муваффақиятли якунланди. Навбатдаги босқич эса ўша куниёқ ДСҚ ва фирма ўртасида имзоланган баёнот, шунингдек, «Энг керакли мижоз учун умумий шартнома» билан бошланди. Бу ҳужжатларда бошқарув тизимини кенгайтириш, биринчи навбатда, Тошкент шаҳри туманлари солиқ идораларини зарур компьютер техникаси билан жиҳозлаш кўзда тутилган.

Яқин вақт ичида республика божхона хизматини компьютер тизимига кўчириш, шунингдек, Тошкент шаҳар аэропортидаги келиш ва кетишларни телекузатув тизимига ўтказиш масаласи ҳам ҳал этилади.

Б. ЧЕРНЕЦКАЯ,
«Халқ сўзи»нинг жамоатчи мухбири.

КЎККА ЎРЛАЁТГАН ТУТУН

Ҳа, тутун кўкка ўрлайди. Айниқса, тамаки тутунининг кўкка ўрлаши ажойиб бўлади: ҳалқа-ҳалқа, бирин-кетин, узлуксиз... Аммо бу манзарани ҳозир унчалик чиройли деб бўлмайди. Чунки кўкка тамакининггина тутуни ўрлаётгани йўқ...

Одамнинг табиати ғалати: у кўпинча ўзининг манфаати, жумладан, соғлиғига зид иш қилади. Чекиш ҳам ана шу ғалатиликларнинг бири. Бўлмаса, билади: чекиш соғлиғигагина эмас, чўнтагига ҳам зарар. Аммо чекаверади.

Илгари Соғлиқни сақлаш вазирлиги огоҳлантирарди: «Чекиш соғлигингизга зиён». Ҳозир тижорат тузилмалари вазирлик сингари қўпол тарзда эмас, ақли бор одам ўзи хулоса чиқариб олади, деган маънода маданий тарзда огоҳлантиряпти.

Маданий тарздаги огоҳлантириш қандай, деб сўраяпсизми? Тамакига қўйилган нарх — жуда жиддий огоҳлантириш-ку, ахир!

Мана, ҳисоблаб кўринг: илгари «Родопи» сигаретини жуда қимматга олсангиз, бир марта тушлик қилишга кетадиган пулни сарфлар эдингиз. Ҳозир эса, бир қути «Родопи» оладиган пулга бир неча марта овқатланишингиз мумкин. Бу маданий огоҳлантириш эмасми? «Ҳой, мусулмон, шу пулни тамакига эмас, овқатга сарфласангиз, ҳам ўпка, ҳам ошқозонга фойда-ку!» деган хитобни эшитмаяпсизми?

Ёки гўштни олинг. Илгари дўкондан олинган бир кило гўштнинг пулига камида тўрт қути, бозордан олинадиганига эса, ўн қути сигарет келарди. Ҳозир-чи?

Бундай мисолларни кўплаб келтирса бўлади. Бу мисоллар — «тожир»ларимизнинг ниҳоятда юксак «маданият»га эга эканидан дарак бермайди? Сизни урмасдан-сўкмасдан, қаттиқ гапирмасдан огоҳлантирмоқда: «Чекманг, ўзингизга зиён қиласиз!».

Энди «тожир»ларимизнинг ниҳоятда топқирлиги хусусида.

Мисол учун бугун маош ошди, дейлик. Улар шу куниёқ нархни кескин кўтаради. Гўё маош эмас, улар сотаётган молнинг нархи ошгандек. Ҳолбуки, ўша — бундан бир ойми, ярим йилми илгари анча арзон нархда олган маҳсулотини сотаётган бўлади. Қойил қолмай иложинг йўқ!

Иқтисодиётнинг эркин, табиий йўлга кириши, тижоратга кенг йўл очилиши — бозор рақобатини тақозо қилади, албатта. Аммо бизнинг «тожир»ларимизда эски шўро замонига хос жамоа туйғуси кучлими, ҳар ҳолда, уларнинг ўртасида рақобат йўқ — барчаси бир хил нарх қўяди. Буни кўриб, «тожирлар уюшмаси» бор-у барча унинг измидан чиқмайди, шекилли», деб ўйлаб қолади киши...

...Тутун бурқсиган, одам одамни зўрға танийдиган чекувчилар хонасида ўтириб, хаёлдан шу гаплар кечди. Бозор иқтисодиётининг моҳиятини ҳаммадан яхши «англаган» «тожир»ларимизнинг «истеъдод»ига «таҳсин»лар ўқидим. Кейин чекувчилар хонасининг илгари бу қадар тутунга тўлмаслигини эсладим. Нега бундай бўлди экан? Ҳозирги сигаретлар сертутунми? Кейин топдим: ахир, бу тутун сигаретникигина эмас, ўзимизнинг, фойдасини билмайдиган кашандаларнинг ҳам тутуни-ку!

М. ХУЖАЕВ,
ЎзА шарҳловчиси.

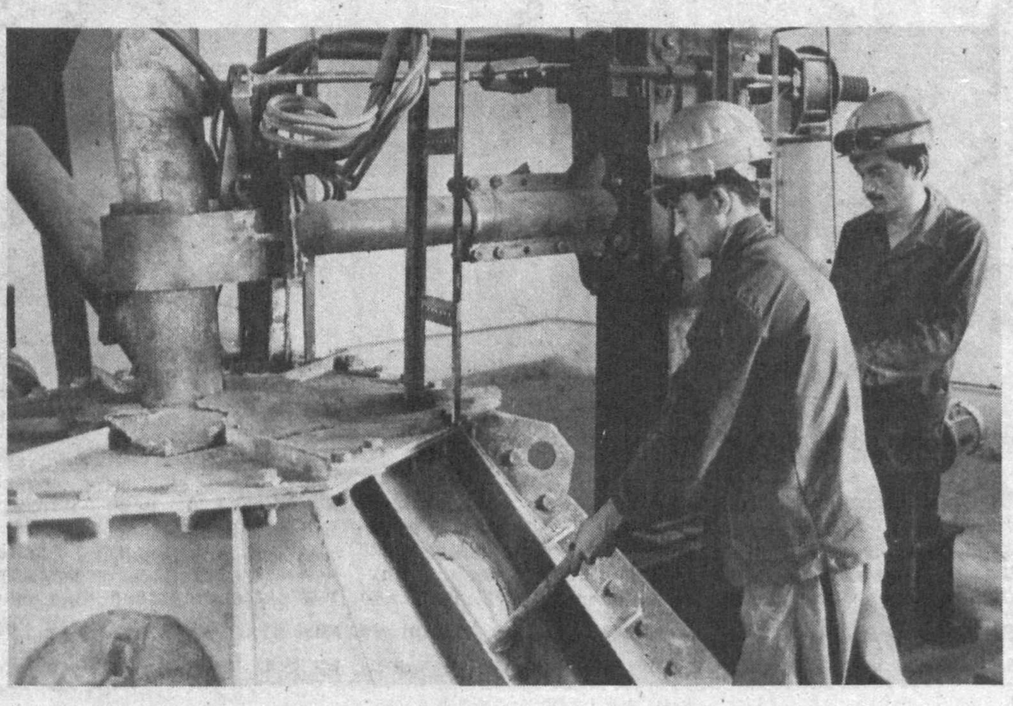

Бойсун карбид заводи маҳсулот бера бошлади. Энди вилоятда карбидга бўлган эҳтиёж қондирилса ажаб эмас. Корхонани қуриш, ускуналарни монтаж қилишда Санкт-петербурглик мутахассислар ёрдамлашишди. Ҳозир корхона маҳаллий хомашёдан фойдаланаяпти. Корхона йилига 500 тонна карбид тайёрлайди. Шу кунларда навбатдаги цехни қуриш жадал кетаяпти. У ишга тушгач республика халқ хўжалигида тақчил бўлиб турган маҳсулот кўпайиб қолади.

СУРАТДА: корхона цехида.
Ф. ҚУРБОНБОЕВ тасвири.

СОПИ... ЎЗИДАН ЧИҚДИ

Йўлда бир туп дарахт кўкартиришнинг ўзи бўлмайди. Бироқ ҳозир Мирзачўлда фидойи инсонларнинг саъй-ҳаракатлари билан минглаб, миллионлаб туп дарахтлар барқ уриб ўсаётир. Шундай сарвқомат дарахтлар Киров номли каналнинг «Юлдуз» участкасига ҳам чирой бахш этиб турибди. Аммо участка бошлиғи Мамат Очиловга бу манзара хуш келмади: ўнлаб тераклирни кестириб юборди. У участкадаги навбатдаги теракларни кесаётганда вилоят табиатни муҳофаза қилиш қўмитаси ходимлари томонидан ушланди ва 150 минг сўм-купон жарима билан «сийланди». Устига устак, бу қилмиши учун тергов олдида жавоб ҳам бериши керак.

Боёвут туманидаги Усмон Юсупов номли ширкатлар уюшмаси хўжалик ишлари мудири Олимжон Ҳотамов ҳам 4-бўлим идораси атрофидаги дарахтларга қирон келтирди. Таажжубланарли томони шундаки, бўлимда табиатни муҳофаза қилишга айнан шу кишининг ўзи масъул экан. Вилоят табиатни муҳофаза қилиш қўмитаси ходимлари қисқа муддатда ўнлаб дарахт «кушандаларини» қўлга олдилар ва тегишли миқдорда моддий жазога тортдилар. Аммо бу билан яшнаб ёки мева бериб турган бирор туп дарахт қайта тикланармикан?

Ш. АҲМАДАЛИ,
«Халқ сўзи» мухбири.

• *Қадриятларимиз*

ҲАТТО НУРАЙ БОШЛАГАН ҚАДИМИЙ ПАХСАЛАРНИ ПИШИҚ ҒИШТГА АЙЛАНТИРУВЧИ УСУЛ

ЎЗБЕК ОЛИМЛАРИ ТОМОНИДАН ЯРАТИЛГАН БУ ЯНГИЛИК ҚЎҲНА ОБИДАЛАРНИНГ УМРИНИ УЗАЙТИРЯПТИ

Археология фанининг ривожи натижасида Ўзбекистоннинг кўпгина вилоятларида қадимги шаҳар ва қишлоқ харобалари тўлалигича ўрганилиб, кўҳна кўчалар, уй ва дўконлар, ҳунармандчилик устахоналари қолдиқлари, сув йўллари, канализация иншоотлари, ҳовуз ва озиқ-овқат сақланадиган омборхоналар очилган. Айрим сарой, ибодатхона ва бошқа жамоат биноларининг ички деворлари лойдан ясалган, мева тасвирлари, гуллар, турли ёзув ва нақшлар билан безатилган. Сўнгги йилларда Тупроқ-қалъа, Варахша, Болаликтепа, Фаёзтепа, Холчаён, Товкана, Қува, Жартепа, Афросиёб ва бошқа кўпгина қадимий шаҳар ва турар жой масканларида жуда нафис, ўткир дид билан ишланган деворий расмлар очилди. Буларнинг кўпчилиги ҳақиқий ноёб санъат асарлари бўлиб, ўз даврининг тарихий воқеалари, ҳукмдорлар ҳаёти билан боғлиқ лавҳалар акс эттирилган. Қимматли топилмалар ҳақида жуда кўп сонли мақола ва рисолалар эълон қилинган. Буларнинг топилиши фан оламида ҳақиқий кашфиёт бўлиб, жаҳон илмий жамоатчилиги диққат-эътиборини ўзига жалб этди.

Шундай қилиб, қанчадан-қанча сарф-харажатлар эвазига, археолог, тарихчи ўлкашуносларимизнинг узоқ йиллар машаққатли, заргарона меҳнатлари туфайли эски харобалар ичидан қадимий шаҳар ва манзилгоҳлар қайтадан қад кўтармоқда.

Ўзбекистон Фанлар академиясининг Археология институтида тўпланган маълумотларга кўра, республикамиз ҳудудида бундай қадимий археология ёдгорликларининг умумий сони 1960 йилда 30.000 тага яқин бўлган. Бузилиш ва емирилиши натижасида улар 1980 йилда 9.000 тага, ҳозирги кунда эса 5391 тага тушиб қолди. Бу обидалар республикамизнинг ҳамма вилоятларида жойлашган бўлиб, уларнинг 66 таси жаҳон аҳамиятига молиқдир. Аммо уларни асраш масаласи, афсуски, қониқарли аҳволда эмас. Масалан, ер устидаги меъморчилик обидалари сони ҳозирги кунда 279 тани ташкил этади. Уларни таъмирлаш билан шуғулланувчи ташкилот ва устахоналар деярли барча вилоятларда фаолият кўрсатмоқда. Бу соҳани ривожлантиришга ажратилган маблағ ва сарф-харажатлар етарли миқдорда. Бу — қувонарли ҳол. Аммо ер остидаги қадимий қурилма ва иншоотларни сақлаш масаласи эса...

Мазкур муаммо бутун дунё олимларининг изчиллик билан илмий изланишлар олиб боришига сабаб бўлди. Турли мамлакат вакиллари обидаларни сақлаб қолишга турлича ёндашдилар. Таклифларни икки оғиз сўз билан умумлаштирсак, кўпчилик мутахассислар томонидан асосан бир йўл — ҳар бир ёдгорлик маълум даражада таъмирлангандан сўнг бир-биридан фарқ қиладиган кимёвий полимер моддалар эритмаси билан тўйинтирилиб ишлов бериш илгари сурилади. Натижада ёдгорликлар деворлари юзида турли қалинликка эга бўлган полимерли қопламa қатлами ҳосил бўлади. Уларни ташқи муҳит ва об-ҳавога чидамлилиги ҳар хил. Айримлари маълум муддатга чидаш берса, кўпчилиги қисқа вақтда буришиб, емирилиб, парча-парча бўлиб кўчиб тушиши мумкин. Бундан ташқари, иншоотлар деворлари сиртини полимерлар билан ишлов бериш жараёнида қотирувчи моддаларнинг чуқур сингиши анча қийин. Натижада улар девор сатҳида юпқа қатламлар ҳосил қилади. Ушбу қобиқ жисмнинг мустаҳкамлигини ва ташқи муҳитга чидамлилигини етарли даражада таъминлай олмайди.

Ўзбекистон олимлари бу соҳада ўзига хос йўлдан бордилар. Биз махсус полимер моддалар ўрнига уларнинг дастлабки хомашёлари, яъни полимер олиш учун ишлатиладиган мономерни — органик эритувчи ва таъсирланишни тезлаштирувчи моддалар (катализаторлар) аралашмасини ёдгорликлар сиртига шимдириб, қуёш нури таъсирида полимерлар ҳосил қилишни тавсия қилдик. Бу эритма суюқ ҳолда ва ёпишқоқлиги жуда паст бўлганлиги сабабли, деворга дурустгина сингийди. Натижада ёдгорлик сиртида анчагина қалинликка эга бўлган қатлам ҳосил бўлади. Қуёш нурлари илгари полимерларнинг тезда йиртилиши ва мўртлашишига сабаб бўлган бўлса, энди бу янги усул ёдгорликларнинг қаттиқлигини оширувчи омил бўлиб хизмат қилади.

Тажрибалар шуни кўрсатдики, қуёш нурида ва очиқ ҳавода мономерлар билан шимдирилган пахса деворларнинг мустаҳкамлик даражаси доимо ортиб боради. Бунинг сабаби мономернинг кимёвий хусусиятидадир. Унда турли ҳолдаги боғловчи гуруҳ ва шохчалар бўлиб, лой таркибидаги моддалар билан уланиб ҳар хил кимёвий бирикмалар ҳосил қилади. Тажриба намуналарини махсус асбоб — прессларда ўлчаш шуни кўрсатдики, уларнинг қаттиқлик даражаси 78,0 кг/см² гача кўтарилган. Маълумки, бундай кўрсаткични одатда пишиқ ғиштларда кўрамиз. Демак, кимёвий ишлов бериш орқали қадимги лойдан ишланган ёдгорлик деворлари пишиқ ғишт даражасидаги қаттиқликка эга бўлади. Бундай дориланган иншоотлар узоқ вақт ташқи муҳит таъсирига чидамлилиги билан ҳам ажралиб туради.

Лаборатория шароитида олинган натижалар республикамизнинг турли вилоятларида жойлашган тарихий обидаларда ҳам синаб кўрилди. Бундай тажриба ишлари, энг аввало, ўзининг иссиқ иқлими билан ажралиб турувчи Сурхондарё вилоятида олиб борилди. 1971 йилда Термиз шаҳри яқинидаги Фаёзтепа харобасида антик давр ибодатхонаси гумбазини таъмирлашда, 1974 йилда Шеробод яқинидаги эрамиздан аввалги II минг йилликка оид бўлган Сополлитепа қароргоҳининг турар жойлар қисмини сақлаб қолишда қўлланилди.

Яратилган янги усулни синаш аста-секин Самарқанд вилоятига кўчирилди. 1977-1978 йилларда Афросиёб шаҳар харобасида очилган эрамиздан аввалги VI—V асрларга оид бўлган энг қадимги мудофаа деворини таъмирлаш ва сақлаш учун янги усул қўлланилади. Бу тажриба-синов иншооти ҳозиргача деярлик ҳеч қандай нуқсон ва ўзгаришсиз қад кўтариб турибди.

1979 йилдан бошлаб тажриба-таъмирлаш ишлари Тошкент обидаларида ҳам синаб кўрила бошланди. Оқтепа қароргоҳида V—VIII асрларга оид меҳмонхона, ибодатхона ва хўжалик хоналарига кимёвий дорилар ёрдамида ишлов берилди. Бундай ишлар кейинроқ, 1984 йилда Зангиота туманидаги энг қадимги ёдгорликлардан бири бўлган Шоштепада олиб борилди.

Сўнгги йилларда бу усул меъморчилик обидаларида ҳам синаб кўрилди. 1986 йилда Биби-Хоним масжидида олиб борилган таъмирлаш ишлари тугатилди. Ушбу манзилдаги бир масжиднинг гумбази ўз ҳолича қолдирилди, иккинчисининг гумбазига эса биз таклиф этган кимёвий усул билан ишлов берилди. Натижада саккиз йил ўтганига қарамай, дориланган гумбаз деярли ўзгармаган ҳолда сақланмоқда ва унда эндигина ўтлар ўса бошлади. Бундай ишлов берилмаган иккинчи гумбаз эса сезиларли даражада шикастланиб емирила бошлаган ва анчагина қисми ўтлар билан қопланган.

Янги усул лойдан ясалган кўпгина бошқа археологик иншоот ва буюмларни таъмирлашда ҳам кенг қўлланилди.

Абдуғани АБДУРАЗЗОҚОВ,
Ўзбекистон Фанлар академиясининг академик Яҳё Ғуломов номли археология институтининг тарихий ёдгорликларни кимёвий-технологик тадқиқ этиш ва таъмирлаш бўлими мудири, тарих фанлари доктори.

ҚЎЛГА ТУШДИ

Урганчда милиция ходимлари ҳеч жойда ишламайдиган самарқандлик аёлни нашафуруш деган гумон билан ушлашди. Уларнинг гумони тўғри экан. Аёлнинг ёнидан 100 грамм наша топилди.

Аёл бангфурушларнинг шериги экани ҳам аниқланди. Бангфурушликда Дўстлик шаҳрида яшовчи пенсионер, Хива туман матлубот жамиятига қарашли магазин директори ва Урганч туманида яшайдиган, ҳеч жойда ишламайдиган текинхўр ҳам иштирок этишар экан. Улардан салкам бир килограмм қорадори, олти ярим килограмм кўкнор ва ўн тўрт килограмм наша топилди ва йўқ қилиб ташланди.

Бу иш юзасидан жиноий иш қўзғатилди. Ҳозир тергов олиб борилмоқда.

(ЎзА мухбири).

ЖИНОЯТ ЖАЗОСИЗ ҚОЛМАЙДИ

ПУЛФУРУШЛАР

Пулфурушликни касб қилиб олган текинтомоқлар Сирдарё бозорларида ҳам кўплаб учрайди. Вилоят ички ишлар бошқармаси коррупцияга қарши кураш бўлими томонидан қилинган саъй-ҳаракатлар туфайли кўпининг пайи қирқилди. Йил бошидан буён ўтказилган махсус операциялар натижасида бир неча қонунбузарлик ҳоллари аниқланди. Жумладан, Бахт шаҳрида яшовчи, ҳеч қаерда ишламайдиган Эргаш Шарипов деган шахс сўм-купонни Россия рублига пуллаётганда ушланди. Гулистон шаҳрининг Дўстлик қўрғонида истиқомат қилаётган Ҳасан Одинаев ҳам рублни сўм-купонга алмаштириб, 40 минг «фойда» топаётган чоғда қўлга тушди ва унга нисбатан жиноий иш қўзғатилди. Андижонлик Баҳром Тожибоев пулфурушликни доимий касб қилиб олишни ният қилган кўринади. Ҳеч қаерда ишламаётган бу йигит 3900 рублни 62 минг сўм-купонга пуллаётганда тумшуғудан илинди. Сайхунобод туманилик Татибек Қолжабеков ҳамда Сирдарё туманидаги «Ўзбекистон» жамоа хўжалигидан Ғулом Холхўжаев деган шахслар тенге билан савдо қилишаётганда қўлга тушдилар.

Умуман, ҳозир бозорларда пулни пулга сотиш ҳам чайқовчиликнинг бир турига айланиб қолди. Боз устига, пулфурушлар миллий валютамиз ҳақида турли мишмишлар тарқатиб, шу асосда мўмай даромад топишдан ҳам тап тортишмаётир. Ҳар ҳолда, бу бир ҳовуч нафс бандаларининг чиранишлари сўмимизнинг дадил қадамлари олдида ўз-ўзидан йўқ бўлиб кетиши турган гап.

А. ШЕРНАЗАРОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.
Х. САРАБЕКОВ,
Сирдарё вилоят ички ишлар бошқармаси ходими, милиция подполковниги.

САЙЁРАМИЗ САДОСИ

ПРЕЗИДЕНТ ПРЕЗИДЕНТНИ ҚАБУЛ ҚИЛДИ

АҚШ Президенти Билл Клинтон ўтган чоршанба куни Оқ уйда Панаманинг янги сайланган Президенти Эрнесто Перес Баладерес билан музокара олиб борди.

Музокарада Гаити оролидаги сиёсий вазият, нарқомафияга қарши курашда ҳамкорлик хусусидаги ҳамда шу йил декабрь ойида бўлиб ўтадиган Америка қитъаси мамлакатлари раҳбарлари учрашуви масалалари муҳокама қилинди.

БИРЛАШТИРИШ ҲАРАКАТИ КУЧАЙЯПТИ

Бир ярим йил олдин собиқ Чехословакия ҳудудида икки мустақил давлат тузилган эди.

Эндиликда айрим кучлар Чехия ва Словакияни бирлаштириш ҳаракатидалар. Чехия ва Словакияни ривожлантириш ҳаракатининг Братислава шаҳрида бўлиб ўтган таъсис съезди иштирокчилари шу ҳақда хабар бердилар. Бу ҳаракатга айни пайтда 7900 киши аъзодир.

ПОЙТАХТДА ПОРТЛАШ

Ўтган чоршанба куни Ангола пойтахтида кучли портлаш рўй берди.

Бунинг натижасида икки киши оғир жароҳатланди. Бу ўртача даражадаги портлатгич биринчи қаватдаги хонадонлардан бирига қўйилган эди, Маҳаллий полиция эса ҳозирча бу ҳақда ҳеч қандай баёнот берганича йўқ. Ўтган йили ўнта шундай портлаш юз берган, еттита портлатгич эса зарарсизлантирилган эди.

Л. ВАЛЕНСА БОЛГАРИЯГА КЕЛДИ

21 июль куни Польша Президенти Лех Валенса икки кунлик ташриф билан Болгария пойтахтига келди.

У Болгария Президенти Желю Желев билан музокаралар олиб борди. Музокаралар чоғида Польша-Болгария муносабатлари масалалари, икки давлатнинг Умумевропа интеграция жараёнида тутган ўрни ҳамда Босния-Герцеговина муаммосини ҳал қилиш хусусида суҳбатлашилди.

25 ЙИЛ БУРУН

25 йил олдин, 1969 йил 20 июлда америкалик фазогирлар ой юзасига тушишган эди.

АҚШда бу сана катта тантана билан нишонланди.

ВОҚЕАЛАР РИВОЖИ НОАЁН ЭДИ

Жанубий Корея Ҳарбий мудофаа вазирлиги КХДР Президенти Ким Ир Сен вафоти муносабати билан ҳарбий тайёргарлик ҳақида чиқарган буйруғини бекор қилди.

Бу буйруқ КХДР Президенти вафотидан сўнг воқеалар қандай ривожланиши ноаёнлиги сабабли чиқарилган эди.

ҲАРБИЙ ҲАМКОРЛИК МАСАЛАЛАРИ МУҲОКАМА ЭТИЛДИ

АҚШ мудофаа вазири Уильям Перри қисқа ташриф билан Македония республикасида бўлди.

Сафар чоғида икки мамлакат ўртасидаги ҳарбий ҳамкорлик масалалари муҳокама қилинди.

ТОЖИКИСТОН — ТУРКИЯ АЛОҚАЛАРИ

Тожикистон Республикаси ва Туркия давлати ўртасида савдо-иқтисодий алоқалар тобора ривожланмоқда.

Тожикистон Республикаси Вазирлар Кенгаши республикада Туркиянинг «Язекс» корпорацияси билан биргаликда 12 та пахта тозалаш ва ёғ заводи қуриш ҳақида қарор қабул қилди.

Бу объектлар бош пудратчиси «Тожикқишлоққурилиш» давлат-кооператив концерни бўлиб, қурилиш Туркиянинг экспорт-импорт банки берадиган кредит ҳисобидан амалга оширилади. Ҳозир объектлар учун ер ажратиш ва бошқа тайёргарлик ишлари олиб борилмоқда.

ЯНГИ ДОРИ

Абу Али ибн Сино номидаги Тожикистон давлат университети биорганик кимё кафедраси мудири профессор Султон Собиров раҳбарлигидаги олимлар янги дори кашф этишди.

«Натурон» деб номланган бу дори яра-жароҳатларга малҳам бўлади. Республика Соғлиқни сақлаш вазирлигининг фармакология қўмитаси дорини синовдан ўтказиб, касалликларни даволашда ишлатишга тавсия этди.

ЮНЕСКО ЁРДАМИ

ЮНЕСКО Тожикистон Республикасига ижтимоий ва маданий дастурлар бўйича катта ёрдам кўрсатмоқда.

Яқинда ЮНЕСКО Бош директори Федерик Майордан республикада граждандар уруши туфайли вайрон бўлган мактабларни тиклаш учун 50 минг доллар ажратилгани тўғрисида шошилинчнома олинди.

● ФАШИЗМ УСТИДАН ҚОЗОНИЛГАН ҒАЛАБАНИНГ 50 ЙИЛЛИГИ ОЛДИДАН

Иброҳим РАҲИМ

ИЛЬМЕНДАГИ ПИЛИК ЧИРОҚЛАР...

1941—1945 йилларда фашизмга қарши олиб борилган урушда ўзбек ёзувчилари, журналистлари ҳам бир қўлида қурол, бир қўлида қалам билан жанг қилишди. Шулардан бири Шароф Рашидовдир.

У фашистлар ҳужум бошлаганида қаҳр-ғазабга тўлиб шеърлар битди, сўнг биринчилардан бўлиб урушга борди. Ғарбий-Шимолий фронт таркибида оғир-шароитда қолган Старая Руссада жангга кираркан:

Агар жангдан қайтсам орқамга,
Лаънат ўқинг, яшашим бекор,

деб қасамёд қилди.

...Фашистлар Шароф Рашидов хизмат қилаётган бўлинмани қуршаб олиб, қаттиқ ҳужум бошлади. Жангда кўпчилик, шу жумладан, командир ҳам ҳалок бўлди. Политрук Рашидов рота қўмондонлигини ўз қўлига олди. Улар сойдан кечиб, қаттиқ ҳамлага ўтишди... Ана шу жанг учун ҳамюртимиз «Қизил Юлдуз» ордени билан мукофотланди. (Ушбу мукофот уни урушдан кейин, Тошкентда «қидириб топди». Орденни ўшандаги Мудофаа вазири, маршал Малиновский топшириб кетди).

Старая Руссада оғир ярадор бўлган Рашидов жароҳатини даволагач, хизматдан озод қилиниб, истеъфога чиқарилди.

Республикамиз раҳбари бўлиб турган чоғларида у киши ўзи жанг қилган жойлар — Ноқоратупроқ ерларда янги совхозлар очтирди.

— Старая Руссага борсангиз, аввало, Ильмен кўлини томоша қилинг. Кейин — жанггоҳларни, — деганди менга Шароф ака. — Уларни роса кўргим келади-ю, иложим йўқ, боролмайман.

...Ва шу тариқа мен, аввало, кўл соҳилига йўл олдим. Ўзбек ўғлонлари жанг қилган тарихий жойларни кўрдим.

Дарахтлар учидаги қизғиш шуъла сўнди. Пастликка тушганимда хуфтон бошланганди. Қоронғиликни ёриб, ҳар жой-ҳар жойда нур йилтирарди. Уларнинг бирига дуч келдим. Эгилиб, букилиб ёнаётган шапалоқдай олов. Бу ер, ўша вақтнинг атамаси билан айтганда. «Ўртоқлар мозори» эди, Аланга қаҳрамонларнинг мармар деворга ўйиб ёзилган номларини ёритиб турарди. (Унинг атрофидаги тош қабрлар устидаги қамишга ўралиб, зиғир ёғига беланиб ёқилган, боболардан қолган пилик чироқчалар эса шабадада «тўлғанади»). Раҳмонов... Маҳмудов... Ражабов... Одилов... сингари ватандошларимизнинг номлари кўзга ташланади. Бу номлар менга таниш. Шароф Рашидов ротасининг баҳодир жангчилари эдилар улар.

Мармар қабр устида қип-қизил гулдаста, орасида ҳали очилмаган ғунчалар ҳам бор, ҳиди анқиб, димоққа урилади.

Мангу ухлаётган қаҳрамонлар хокини эъзозлаётган, уларнинг руҳини шод этаётган, милтиллаб турган хотира чироқларидан нигоҳимни сира узолмасдим.

Мангулик оловини-ку миннатдор Старая руссаликлар алангалатган. Барча аҳолининг иштирокида, оташин нутқлар айтилиб, оркестр садоси теварак-атрофни ларзага келтирган тантанали вазиятда. «Лекин пилик чироқларини кимлар ёққан экан? Қабр бошига гулдасталарни қўйганлар ким?» деган саволлар хаёлимдан нари кетмади. Қадимий Русь маданиятининг ёдгорлиги бўлмиш бу шаҳар учун жон берган ва шу азиз тупроқда ҳозир ҳам посбонлик қилиб ётган солдатларнинг қариндош-уруғлари-да, албатта! Мозорларни зиёрат қилиш савоб иш, марҳумларнинг қарзи ва фарзи-да, ахир.

Бу урушни фашизмга қарши уруш деб аталишининг маъноси шуки, унда аввалги урушлардек армиялар билан армиялар эмас, балки бир-бирига зид ғоялар, олов билан сув, зулмат билан адолат тўқнашди. Бу жангда ҳеч ким четда қолмади: ёшини яшаб бўлган кексалар ҳам, кўз очиб ҳаёт нима, яшаш нималигини билмаган, ҳатто она сутига тўйиб улгурмаган гўдаклар ҳам. Бунга Старая Русса аҳолисини мисол қилсак кифоя.

Шароф Рашидов шаҳар аҳолиси билан яқин алоқада бўлди, шаҳарликларни душманга қарши курашга чорлашдан чарчамади. Унинг ўша кунларни хотирлаб айтишича, Старая Русса аҳолиси биринчи фашист бомбаси портлаган куниёқ даҳшатли хавфни англаган ҳолда жанговар отрядларга: кимлар партизан батальонларига, кимлар яширин ташкилотларга уюшди. Ёшлар кўнгилли бўлиб, ҳарбий қисмларга қўшилдилар, кексалар халқ лашкарлари, яъни аполченец бўлиб, баҳоли қудрат мудофаа ишларини бажардилар, бутун аҳоли шаҳар атрофида хандақ қазиди, табиий тўсиқлар қилди, кўча ва йўлакларга тиканли симлар тортди.

Бомбардимоннинг бир ойлик кунида шаҳар аҳолисининг тенг ярми партизан отрядлари, халқ лашкарлари қисмлари сафида эди. Улар ҳам қурол, ҳам болта ва белкурак билан душман қаршисига чиқдилар. Фон Буш армияси Старая Русса бўсағасида қадимий деворларга боши урилиб, тинкаси қуриб, хандақ ва ботқоқликларга ботиб, 6 августгача бир одим ҳам олға силжиёлмади. Фақат 6 август штурмида унинг дивизиялари шаҳарнинг энг гўзал ёдгорликлари бўлмиш Собор комплекси кошоналарига ёриб кирди, аммо жангчилару халқ лашкарлари уларни қувлаб чиқардилар.

Старая Русса партизанлари эса Фон Буш полкларининг гоҳ орқасидан, гоҳ биқинидан кеча ва кундуз ҳужум қилавериб кўзларини очирмади. Фашист дивизиялари узоқ ва оғир жанглар олиб борди. Ниҳоят, етмиш кеча ва етмиш бир кундузги штурмдан сўнг қонга бўялган душман кимсасиз шаҳарни ишғол қилди-да, ўша заҳотиёқ Старая Русса ибодатхоналарининг минораларида дорлар ясади: қўлга тушган ёш, кекса, эркак ва аёлларни сўроқсиз дорга осди.

Фронт шаҳардан узоқлаб кетса ҳам, Старая Руссада жанглар давом этди. Қасосчилар ҳаракати душман кўзини очирмай қўйди. Гоҳ кўприк портлаб, гоҳ штаблар ёниб, гоҳ офицерлар ўғирланиб турди. Москва бўсағасида бизнинг қўшинлар ҳужумга ўтган кунлари Старая Русса атрофида партизанлар ҳам ҳужумга ўтдилар ва қишнинг қаҳратон кечаларида тўрт юзга яқин қишлоқни озод қилиб, партизанлар ўлкаси — «ўрмонзорлар республикаси» ташкил этдилар.

Жанглар яна Старая Русса бўсағасига «қайтиб» келди. Душман Старая Руссани беришни истамасди, Польшадан резерв қўшинлар ва генерал Рихтгофер ва Удатларнинг бошқа фронтдаги авиакорпуслари ёрдамга чақирилди. Жанглар чўзилиб кетди. Улар шунчаки позиция жанглари эмас, тўхтовсиз ҳужумлар, атакалар ва контрҳужумлар, конанадалар, бомбардимонлардан иборат бўлди.

Ўлкани ўрганиш музейидан Старая Русса мудофаачилари ва халоскорлари қаторида Шароф Рашидовнинг ҳам сурати ва унинг қаламига мансуб китоблар жой олган. «Ғолиблар», «Бўрондан кучли» романлари, «Кашмир қўшиғи» китобхонларнинг қўлидан олиб келиб тахтага терилган, муқоваси эскириб, варақлари титилиб кетибди.

Эрта тонгда, орқамизга қайтаётиб, яна шомдаги манзарани кўрдим. Йўл бетидаги мозорларда мангу чироқлар кечагидай милтираб турибди. Ўтган сафар тўхталган жойда яна тўхтадим. Мармартош қабрлар устида янги пилик чироқлар пайдо бўлибди. «Ким қиляпти бу савоб ишни?..».

Шу он ёшгина қайин остидан баногоҳ «Бисмиллоҳир... раҳмонир... раҳим...» деган чўзиқ ва ширали овоз янгради. Ўша томонга бордим. Башанг кийинган бир кекса одам. Салом-аликдан ҳам аввал ундан «кимсиз?» деб сўрадим.

— Ўзбекистонданман. Мелиоратор болаларимни кўргани келувдим. Қўшнининг илтимосию ўзимнинг бурчимни бажаряпман...

— Қўшнингиз ким?

— Ёши бир жойга бориб қолган одам. Ўзи ногирон. Шу ерларда ўғли билан бирга жанг қилган экан. Ўғлининг қабри шу ерда эмиш. Мозорини тополмасам-да, барча шаҳидларнинг руҳига тиловат қилиб ўтирибман.

— Бу гулдасталарни ҳам сиз қўйдингизми?

— Йўқ, тошкентлик бир қурувчи. У «Тошкент» номи билан қурилаётган совхозга ҳашарга келган экан. Мана бунисини Шароф Рашидов юборганмиш...

— Пилик чироқниям ўша қурувчи ёққанми?

— «Тошкент» ПМКсида бир ошпаз аёл бор экан. Исмини Қумринисо дедилар. У ҳар жума оқшомида чироқ ёқиб кетармиш. Айтишларича, унинг кўз очиб кўргани никоҳидан уч кун кейин урушга кетибди. Қуёв боланинг охирги хати Старая Руссадан борган экан. У йигит Шароф Рашидовнинг ротасида жанг қилган бўлиб, шу мозорга қўйилган экан. Қумринисога ҳам «қора хат» шу жойлардан юборилибди, У бу ерга мелиораторлар билан келган экан. Эрининг мозорини қидириб топибди. Садоқатли экан.

Ильмен кўли томонидан ҳамон эсиб турган майин шабада мозор чироқларининг бошини аста эгарди. Чироқлар гўё абадий ухлаб ётган баҳодирларнинг азиз бошига бошини қўйиб, кўз ёшидай милтилларди.

● *Шу куннинг муаммоси*

РАҚОБАТ БОЗОРИ

— Бозор иқтисодиётининг ўзига хос қонунлари бор,— дейди Қувасой шаҳар ҳокими Асқарали Раҳмоналиев. — Бозордаги нарх-навони на ҳоким буйруғи билан, на раҳбарлар кўрсатмаси билан изга солиб бўлади. Буни яхши англаган ҳокимлик шаҳар бозори билан рақобатлашадиган қишлоқ хўжалик ва саноат маҳсулотлари ярмаркасини ташкил этди.

Шаҳарнинг марказий бозори шундоққина Навоий шоҳкўчасига туташиб кетган. Мана бир неча кундирки, шу ерда анъанавий деҳқон бозори билан рақобатлашадиган бозор ишлаб турибди. Шарқона услубда қурилган, қулай пештахталари бор бозордан воз кечиб, шоҳкўчада бозор ташкил этишнинг нима фойдаси бор? Қувасойликларнинг таъкидлашларича, бундан асосий мақсад деҳқон бозоридаги нархларни рақобат йўли билан пасайтиришдан иборатдир.

Ўтган якшанба куни А. Икромов номли, «Қувасой», «Мўян», Раҳмоналиев номли, «Шарқ юлдузи», Ҳамид Олимжон номли, «Арсиф», «Намуна», Шамсуддинов номли, «Беҳизор» хўжаликлари ўзларида етиштирилган машина-машина маҳсулотларни рақобат бозорига олиб келишди. Шунингдек, бу ерда мева-сабзавот ҳамда кооператив савдо корхоналари, шахсий хўжаликлар уюшмаси, матлубот кооперациялари идораларининг ноз-неъматларини ҳам кўриш мумкин эди.

Бозорга туташ майдончада эса шаҳар матлубот ҳиссадорлик жамияти умумий овқатланиш корхонаси ярим маҳсулотлар, макарон цехида тайёрланган 4 хил, қандолатчилик цехларида тайёрланган 17 хил ширинликларни харидорлар ҳукмига ҳавола қилишди.

Деҳқон бозори билан рақобат бозоридаги нарх қандай бўлганлиги муштарийларни қизиқтирса керак. Деҳқон бозорида бир килограмм картошка 5-6 сўмдан сотилган бўлса, ярмаркада 3-2 сўмни ташкил этди. Шунингдек, бодринг, шафтоли, олхўри, сабзининг ўртача нархлари ҳам 1—1,5 сўмга арзонлашди. Узумнинг нархи эса тенг бараварга тушганлиги харидорларга жуда маъқул бўлди. Айниқса, гўшт харид қилувчиларнинг қувонганини айтмайсизми? Чунки сўнгги ҳафтада шаҳардаги гўшт дўконларида бу маҳсулот 35-40 сўмга чиқиб қолган эди. Рақобат бозорида эса гўшт бир хил нархда — 20 сўмдан сотилди.

Шунинг учун ўша куни деҳқон бозорида харидорлар одатдагидан кам бўлди. Халқ тўласинча рақобат бозоридаги маҳсулотларни харид қилиб олди. Бу бозорнинг довруғини эшитган қардош Қирғизистоннинг Қизилқия ва Учкўприк шаҳарлари, қўшни Фарғона, Қува, Тошлоқ туманларининг харидорлари ҳам Қувасой ярмаркасига ташриф буюришди.

Шунингдек, рақобат бозорига шаҳардаги саноат корхоналари, кичик корхоналар, ҳиссадорлик жамиятлари ҳам ўз маҳсулотларини олиб чиқишди. Шу куни чинни буюмлар корхонаси 15 миллион сўмлик, шиша идишлар корхонаси эса 10 миллион сўмлик маҳсулот сотишди. Цемент комбинатидан олиб келинган 10 тонна цемент, 50 тонна алибастер ҳам бир зумда харидорини топди. Айниқса, кўпчилик қишлоқ хўжалик кимёси корхонаси маҳсулотини ким харид қиларкин деб ўйлаган эди. Улар олиб чиққан 4 тонна олтингугурт ва 10 тонна селитра ҳам бир зумда сотилди.

Шахсий томорқачи Эргашали Ражабов деҳқон бозорига 4 қоп картошка, сабзи, бодринг, помидор, шафтоли, шами 9 хил маҳсулот олиб чиққан эди. Харидор бўлмаганлиги учун ҳам у маҳсулотларини рақобат бозорига олиб ўтишга мажбур бўлди. Бироз арзон нархда, лекин бир зумда у ҳамма маҳсулотларини сотишга улгурди.

Харидорларга, айниқса, А. Раҳмоналиев номли жамоанинг халқ истеъмоли моллари корхоналарида тайёрланган гиламлар, пайпоқлар, жемперлар, болалар иштончалари жуда маъқул бўлди. Шу ерда айрим харидорлар билан суҳбатлашдик.

Ҳалимахон ЛУТФУЛЛАЕВА, меҳнат фахрийси:—Президентимизнинг Вазирлар Маҳкамасида бўлган йиғилишда сўзлаган нутқини мириқиб тинглаган эдим. У кишининг жон куйдириб айтган гапларидан сўнг шу рақобат бозори пайдо бўлди. Шундай ишни ташкил қилса бўлар экан-ку. Маҳсулотлар, саноат моллари бозордагидан анча арзон.

Валижон АБДУРАҲМОНОВ, цемент комбинати ишчиси:—Рақобат бозорини маза қилиб томоша қилдим. Бу ерда бирорта ҳам олибсотарни учратмайсиз. Маҳсулот сифати ҳам бозордагидан анча яхши. Мен рақобат бозорининг доимий бўлиб қолишини истар эдим.

Набижон СОБИР,
«Халқ сўзи» мухбири.

Қарши туманидаги «Истиқбол» жамоа-ширкат хўжалиги деҳқонлари зараркунандаларга қарши фақат биологик усулдан фойдаланишмоқда.

СУРАТЛАРДА: «Истиқбол» жамоа-ширкат хўжалиги раҳбари Хўжам Қурбонов (ўнгдан иккинчи) ва пахтачилик бригадасининг етакчиси Завқи Тўраев биолаборатория ходимлари билан далада; лаборантлар Норгул Маликова ва Дилшода Роҳатовалар трихограмма очирадиган инкубаторга уруғларни жойлаштирмоқда.

Ш. ШАРОПОВ
(ЎзА) суратлари.

АНДИЖОН ВИЛОЯТИ ХАБАРЛАРИ

«АНТЕКС-2»НИНГ ЯНГИ ФАБРИКАЛАРИ

АНДИЖОНЛИКЛАР Туркиянинг «Язекс» фирмаси билан ҳамкорликни янада мустаҳкамламоқдалар. Куни кеча Андижон туманидаги Орол қишлоғида ҳамкорликдаги ип йигирув ва тўқув фабрикасининг қурилиши бошланди. Иншоотни ғоят тез суръатда қуриб битказиш кўзда тутилган. Корхона ишга тушгач, 3 минг тонна атрофида пахта толаси қайта ишланиб, 600 киши иш билан таъминланади.

Пахтаобод туманининг Охунбобоев номли жамоа хўжалигида туркиялик биродарлар билан ҳамкорликда «Антекс-2» комплексига кирувчи тайёр маҳсулот ишлаб чиқарадиган фабрика қурилиши ҳам бошлаб юборилди. Кузнинг дастлабки ойида пайвандлаш ишлари тугалланади. Италиядан олиб келинадиган замонавий жиҳозларда ип-газламадан турли хил тайёр кийимлар ишлаб чиқарилади. Шуниси муҳимки, бу ерда 1600 киши учун иш ўрни яратилади. Қолаверса, ҳар иккала фабрика ишга тушгач, 65 миллион долларлик маҳсулот ишлаб чиқариш имконияти яратилади.

СПИРТ ЧИҚАДИ

ЯҚИН кунларда вилоятдаги гидролиз заводида тиббий спирт ишлаб чиқиш йўлга қўйилади. Завод йилига 1 миллион деколитр спирт етказиб бериш имконига эга. Бундан ташқари, чиқинди сифатида суткасига 300—350 тонна буғдой барғаси ҳам олинади. Бу эса чорвачилик учун ғоят яхши озуқадир.

ЗАВОД «КАСБИНИ» ЎЗГАРТИРДИ

АНДИЖОН шаҳридаги 3-пахта тозалаш заводи узоқ йиллар тола ишлаб чиқариш вазифасини бажариб келарди. Йиллар ўтган сайин унинг шаҳар марказида жойлашганлиги, экологик ҳолати талабга жавоб бермай қўйди. Эндиликда завод ўз вазифасини ўзгартирди. Йилига 7 минг тонна қандолатчилик маҳсулотлари ишлаб чиқарадиган фабрикага айланди. Шу йилнинг сентябрь ойидан дастлабки маҳсулот чиқа бошлайди.

АНДИЖОН ҚОҒОЗИ

КЕЛГУСИДА Асака шаҳрида нафақат Жанубий Кореянинг автомашиналари, балки жаҳон стандартларига жавоб берадиган олий навли қоғоз ишлаб чиқариш ҳам мўлжалланмоқда. «Асака-2» пахта тозалаш заводи ўрнида йилига 70 миллион долларлик маҳсулот тайёрлайдиган корхона тикланади. У асосан пахта чиқитидан олинади.

Ф. ШОДМОНАЛИЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

● *Куюнчак депутатлар*

ТИНИБ-ТИНЧИМАС ҚОДИРОВ

Орамизда шундай инсонлар борки, улар ўз эътиқодларига доимо содиқ қолиб, эл-юрт ташвишлари билан яшайдилар, бировларнинг қувончини баҳам кўриб, ташвишларини ўз ташвишлари деб биладилар.

Ғузор тумани кенгаши депутати Жума Қодиров ана шундай инсонлардан бири. У иш фаолиятини қишлоқ мактабида муаллимликдан бошлаган эди. Кейинчалик, қарийб 23 йил давомида Гулшан қишлоқ кенгашига раислик қилди.

У ҳам баъзи қишлоқ кенгашлари етакчилари каби тўй-маъракаларда давраларнинг тўрини бермай юравериши мумкин эди. Лекин Жума ака ундайлардан эмас. Қўл қовуштириб ўтиришни ёқтирмайди. Қачон қараманг, қишлоқ ҳудудида яшаётган аҳоли турмуши ҳақида қайғуриб юради. Мактаблар, тиббиёт пунктларининг иш фаолиятини яхшилаш бобида изланади.

Ўтган йил кеч кузда Жума ака пенсияга чиқди. Лекин уйда ўтиролмади. Муҳаммадиев номли жамоа-ширкат хўжалиги раиси Қаюм Маҳмудов билан бамаслаҳат кўчат етиштиришга ихтисослашган деҳқон хўжалиги ташкил этишди. Унга Жума ака бош бўлди.

Мели Раҳимов номли жамоа-ширкат хўжалиги шундоққина Ғузор шаҳрига туташ ҳудудда жойлашган. Ўндан ортиқ катта қишлоқларни бирлаштириб туради. Ер майдонлари етишмайди. Аҳолини иш билан таъминлаш биринчи муаммо. Шунинг учун ҳам бу ерда пиллачиликни ривожлантиришга келишиб олинди. Бунинг учун энг аввало тутларни кўпайтириш лозим эди. Жума ака ўзига бириктирилган 10 гектар майдоннинг бир гектарига тут уруғи сепди, саккиз гектарига эса терак, тол қаламчалари ва мингдан зиёд шафтоли кўчати ўтқазди. Ёнғоқ ва пистанинг ҳам уруғини сепди. Ҳозир улар униб чиқиб, кун сайин бўй кўрсатмоқда.

Тиниб-тинчимас депутат ўн гектар ерда кўчат етиштиришни йўлга қўйиш билан чекланмоқчи эмас: келажакда яна шунча ерда турли мевали-манзарали дарахт кўчатлари етиштириш, деҳқон хўжаликларига, ташкилотларга, қишлоқ хонадонларига ниҳоллар етказиб бериш ташвишлари билан яшамоқда.

— Илгари ҳатто апрель ойида пишиб етиладиган олмаларимиз, эртаги ўрикларимиз бўларди. Кейинги йилларда улар деярли йўқ бўлиб кетди, — дейди Ж. Қодиров. — Ниятим ана шу навларни тиклаш, кўпайтириш.

Жума Қодиров кўплаб кўчатлар етиштириб, ўз юртини боғ-роғларга буркаш, келгуси йилдан эса асаларичиликни йўлга қўйиб, болалар боғчаларини, шифохоналарни асал билан таъминлаш тараддудида юрибди.

П. ГАДОЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ДЎСТЛАР МАСЛАҲАТИ

Бухоро вилоятида қишлоқ хўжалиги ишлари қизғин паллага кирди. Анъанавий туманлараро ўзаро текшириш бошланди. Бухоро тумани вакиллари ромитанлик мусобақадошлари ҳузурида бўлиб, тажриба алмашди.

— Ромитанда ибрат олсак арзийдиган ютуқлар анча экан, — дейди Бухоро тумани ҳокими Элмурод Шомуродов. — Лекин мусобақадошларимиз эътиборидан четда қолган муаммолар ҳам йўқ эмас. Масалан, такрорий экин экиш суст бормоқда. Эрнафас Хўжаев номидаги жамоа хўжалигида 100 гектар ўрнига атиги 6 гектар майдонга маккa экилган, холос. Бундай аҳвол «Зарафшон», Ибн Сино номидаги жамоа хўжаликларида ҳам учрайди. Дағал хашак жамғариш ҳам қониқарсиз, ўтган йилга нисбатан 901 тонна кам озуқа тўпланган. Сабзавот маҳсулотлари ўтган йилнинг шу кунига нисбатан 150 тонна кам тайёрланган.

Ромитандаги кўплаб хўжаликлар ҳалигача ғўзани биринчи суғоришни тугалламаган. «Янгиобод» жамоа хўжалигида 1160 гектар, «Қўрғон-Ромитан» жамоа хўжалигида 1014 гектар майдон биринчи суғоришдан қолиб кетган. Текширув якунларига бағишланган йиғилишда ана шундай камчиликларни батафсил айтдик.

Илҳом САФАР,
УзА мухбири.

ДАРОМАД— МЕҲНАТКАШ МАНФААТИ УЧУН

Қўқон электр машинасозлиги заводида енгил автомобилларнинг олд ва орқа панели ишлаб чиқариш ўзлаштирилди. Ҳозир ҳар ойда 3 минг донадан ортиқ ана шундай эҳтиёт қисм тайёрланиб, савдога чиқарилмоқда.

Қўқонликлар ишлаб чиқараётган икки кўринишдаги электр дазмоли, қоқнон печи, эшик ва дераза «ошиқ-мошиғи», тутқич ва ўриндиқ, газ плитаси учун қўшимча деталлар ҳам юқори сифати ва қулайлиги билан харидорларга манзур бўлмоқда.

— Ана шу маҳсулотларни ишлаб чиқариш натижасида олинаётган даромаднинг асосий қисми меҳнаткашлар манфаати йўлида сарфланмоқда, — дейди директор муовини Мирзаахмад Ўрмонов.— Ишчилар учун 48 хонадонга мўлжалланган янги уй қуриб бердик, яна 32 оилани уй билан таъминлаш мақсадида қурилиш ишларини давом эттиряпмиз.

Р. КАМОЛОВ,
ЎзА мухбири.

● *Қишлоқ кишилари*

ХИСЛАТЛИ ФЕРМЕР

У ҳар куни тонг бўзармасдан туришга одатланган. Фермага соғувчилардан ҳам олдин келади. «Деҳқон хўжалиги раҳбари ёки янгичасига айтадиган бўлсак, фермер шундай қилиши керак», дейди.

Мен бошлиқман, деб иш буюриш билан кун ўтказмайди. Ҳамма ташкилий ишлару муаммоларни ҳал этишдан ташқари хўжалик аъзолари билан баравар ишлайди. Керак бўлса қўлига шоҳа, белкурак олади.

У билан танишишимиз ҳам қизиқ бўлди. Ҳикматулло Бердиёров бошлиқ деҳқон (фермер) хўжалиги қишлоқда қурилаётган ўрта мактабнинг ярим пулини кўтарибди, бу деярли 300 миллион сўм-купон деган гап. Бундан ташқари, болалар боғчасининг сарф-харажатларини ҳам зиммасига олибди. Шу хабарни эшитиб, тасаввуримизда йирик хўжалик, замонавий ферма зоҳир бўлди. Эгаси, ҳойнаҳой, дипломли мутахассис бўлса керак, деб ўйладик. Йўқ, янглишган эканмиз, Ҳикматулло аканинг хонадонига ташриф буюриб, ҳаммасини ўз кўзимиз билан кўргач, тасаввуримиз бутунлай ўзгарди. Ҳовли этагида мевали боғ кўзга ташланади. Бир томонда сабзавот экинлари, картошка яшнаб турибди.

— Бу — ўзимизнинг томорқа, — тушунтиради фермер. — Ҳам рўзғор учун даромад манбаи, ҳам болаларим учун меҳнат кўникмаси ҳосил қиладиган тажриба майдони. Масалан, картошкага ўн беш ёшли ўғлимнинг ўзи қарайди.

Бир пиёла чой устидаги суҳбат чоғида фермадаги бутун аҳвол-тирикчиликдан воқиф бўлдик. Ҳикматулло ака билан 13 киши ишлашаркан. Улар — 9 та оиланинг вакиллари. Илгари, колхозда ишлаган пайтларида аранг рўзғор тебратган кишилар. Мана энди...

Фермерда ойлик иш ҳақи тўлаш ҳам янгича; бошлиқдан тортиб энг оддий ишчининг ойлик ўртача муқим маоши бир хил — 100 сўм. Қўшимча: 6—7 кило текин гўшт, шахсий моллари учун текин ем-хашак. Бундан ташқари, меҳнатни рағбатлантиришнинг жуда жўн, аммо самарали усуллари ҳам бор: ўз боқимидаги молларни талафотсиз асраган молбоқар мукофотга она-бола сигир, бузоқбоқар эса бузоқ олади. Буларнинг ҳаммасини пулга чақиб, ўртача ойлик маошни аниқлаш қийин эмас. Лекин ферма аъзоларининг даромадлари бу билан тугамайди. Йил якунида бир неча ойлик маош миқдорида пул олишади. Бундан ташқари, хўжалик кенгаши маслаҳатлашиб, тўй-ҳашам қиладиганларга ёрдам пули ажратади.

— Олаётган даромадларидан одамларнинг кўнгли тўлаяптими? — сўраймиз бошлиқдан.

— Колхоз даврида, ҳатто, орзу ҳам қилолмайдиган даражага етишдик, — дейди у. — Бироқ одамларнинг эҳтиёжи имкониятга нисбатан ҳозирча юқорироқ. Ҳадемай, бу муаммонинг ҳам кун тартибидан чекиниши табиий ҳолдир...

Хўжаликнинг 70 гектар ери бор. Уни ер қилгунча хўжалик аҳли кўп тер тўкди. Чунки Зарафшон дарёси ёқасидан ажратиб берилган бу майдонлар кучли шўрланган бўлиб, озмунча гўнг солинмади. Яхшиямки, бу ўғит хўжаликнинг ўзидан чиқади. 150 бош қорамол, яна қанча қўй-эчки, ҳатто, учта от ҳам бор. Техника етарли.

Асосий вазифа — ўн гектар майдонда пахта етиштириш, давлатга гўшт, сут, дон топшириш. Бундан ташқари, сабзавот, мева, узум, қовун-тарвуз етиштирилади. Кўк озуқа ферма учун ҳам, аъзоларнинг шахсий моллари учун ҳам етиб ортади. Ўтган йили беда беш марта ўрилди. Ҳар ўримда 570 центнердан кўк масса олинди. Колхоз даврида бундай ҳосил ҳақида гап ҳам бўлиши мумкин эмасди. Силос ва ем учун маккажўхори дони ҳам ўзларидан чиқади.

Молхоналарни пахсадан тиклашган. Ёзда салқин, қишда иссиқ. Бу ерда чорвани тушунадиган, қадрига етадиган кишилар меҳнат қилаётганлигини молларнинг семизлигию, ялтираб туришидан билиш мумкин.

— Молхоналарни шу ҳолга келтиришнинг ўзи бўлгани йўқ, — дейди Ҳ. Бердиёров. — Қурилиш ашёларини беда, дон, сабзавот маҳсулотларига айирбошлаш йўли билан топганмиз. Фермер бирйўла бир неча касб эгаси бўлиши керак экан: таъминотчи, иқтисодчи, ҳисобчи, ҳосилот, зоотехник, ветврач, ҳатто, тижоратчи.

Ҳикматулло аканинг сигирлари колхозникига нисбатан икки баравар кўп сут бераяпти. Экинларнинг ҳосилдорлиги ҳам шу тахлит юқори. Ҳа, деҳқонга илгаригидек, қуруқ ташвиқотнинг кераги йўқ энди. Унга эркинлик, ер, сув, имконият берилса бас. Ўзи хўжайин эканлигини амалда кўрса, ишлаб ҳоримайди, меҳнатдан чекинмайди, ўзидан орттириб, муҳтожларни ҳам қўллайди.

Бердиёров институт у ёрда турсин, ҳатто, ўрта мактабни ҳам тугатмаган. Бироқ унинг феъл-атворида, хатти-ҳаракатида минглаб одамларга хос хислатлар борки, бундай одамлар машаққатли ҳаёт мактабини ўташган, бор куч-ғайратларини ерга сарф этиб, уни бойлик, тўғрироғи, ҳаёт манбаига айлантиришган. Деҳқончилигимиз тақдири ҳали кўп вақт (балки бир умр) ана шундай кишилар қўлида бўлади.

У ота-онадан эрта етим қолди. Боқувчиси ҳам, тарбиячиси ҳам меҳнат бўлди. Механизаторлик курсини битириб, тракторга ўтирди, аста-секин деҳқончиликнинг сир-асроридан воқиф бўлиб борди. Кейин кўп йил пахтачилик бригадасини бошқарди. Унинг мактаби ҳам, институти ҳам дала бўлди.

— Ерга ва молга керак бўладиган ҳамма нарсани бер. Давлатни ҳам, одамларни ҳам алдама. Ана шунда ҳаммаси яхши бўлади, ҳеч ким ҳеч нарсага зориқмайди, — дейди у.

Ҳ. Бердиёров табиатан оғир-босиқ, кек сақламайди. Бўладиган ҳар хил зуғумларга хотиржам қарайди. Колхоз раиси билан муносабатлари яхши эмаслигини ҳам яширмайди. Мийиғида кулиб дейди:

— Биламан, агар имконини топса, менга халақит беришга уринади. Амалда эса акси бўлиши керак. Қонун ҳам, виждон ҳам шундай дейди-ку, ахир. Лекин биз энди ўзимизни анча тутиб олдик...

Фермернинг хайрли ишлари ҳам кўпайиб бораяпти. Мактабга ошхона қуриб берди. Ўзи яшайдиган Улус қўрғонидаги кўчаларга асфальт ётқизилаяпти. Яқинда янги мактаб қурилиши бошланди.

...Қирқ ёшларида у тўсатдан ўзида беморларни даволаш маҳорати борлигини сезиб қолди. Ҳозир унинг уйини (Нарпай туманининг «Ғалаба» жамоа хўжалиги) билмайдиган одам кам. Ҳамма вилоятлардан одамлар келишади. Табиб уларнинг томир уриши ва кўзларига қараб ташхис қўяди. Кейин турли шифобахш ўтлардан тайёрланган дори-дармонлар беради.

— Назаримда, кимдир, қандайдир куч менга ёрдам бераётгандек туюлади, — дейди у.

Ҳақиқатан ҳам бу кишида ҳаммага ҳам насиб этавермайдиган хислатлар бор. Қанийди шундай одамлар янада кўпайса...

Валентин КИРЧЕВ,
жамоатчи мухбиримиз.

Тошкент шаҳар Миробод тумани 3-сонли нотариал идорасининг йўқолган гербли думалоқ муҳри

БЕКОР ЭТИЛАДИ.

«Ўзбектуризм» Миллий компанияси жамоаси девон ташкилий ишлар ва ходимлар бошқармаси бошлиғи Эргаш Самиғжоновга падари бузруквори **Рафиқжон САМИҒЖОНОВ**нинг вафоти муносабати билан чуқур таъзия билдиради.

• Назм дафтаридан

НАЗАРМАТ

ҚОДИРИЙ ЎҒЛИ

ХОТИРА

Қодирий ўғли,
У — ҳабиб эрди,
У — табиб эрди.
Абдулла отасин,

Меҳру нафасин,
Сўроқлаб гирён,
Йўлида сарсон,
Изларди изин,
Изларди сўзин.
Қолди у бўзлаб,
Хотира сўзлаб,
Ота ўз юртин,
Қалбдаги ўтин,
Этиб у машъал,

Сўнди бемаҳал,
Дерди ғойиб мен,
Ҳақ деб майибмен,
Бордир ҳақиқат,
Бордир муҳаббат,
Интилгин унга,
Айлан учқунга.
Нуринг таралсин,
Зулмат таралсин,

Мендаги ғубор,
У ғубор эмас.
Бор элда ағёр,
У бисёр эмас,
Лекин улардан
Замин титрайди,
Асл фарзандлар
Ундан инграйди,
Йўқса, кўз нурим,

Битмасди умрим...
Дил этди аён,
Ҳайқирди ўғлон;
Қани ҳақиқат,
Қани муҳаббат,

Бўлганда улар,
Сўлмасди гуллар...
Сиз ётган макон,
Қайда, отажон?

Мен ҳам кетурман,
Сизга етурман,
Сизни сўроқлаб,
Бир умр йўқлаб,
Кетдим сиз томон.

БОБУР СУВ ИЧГАН БУЛОҚ

Кечқурун тунаш учун Қўштегирмон деган жойда тўхтади Бобур.

Пиримқул ҚОДИРОВ.

Шоҳ — қирғоқда, посбон — Фарҳод чўққиси,
Пойин қучар нотинч дарё тўлқини.
Қишлоқ мизғир, келмас Бобур уйқуси,
Дилда кезар юрти бедорлик туни.

Булоқ оқар қишлоқ Қўштегирмонда,
Муздек сувн шошар Сирдарё томон,
Қайга бориб тўхтар нотинч жаҳонда,
Қайнар тинмай, нелар бағрида пинҳон,

Шоҳ булоққа тенглар навкарлар ҳолин,
Доим йўлда, чодир ичра сўнар шам.
Манзил олис, тутган қўшин қуролин,
Олдида не бор, недир тақдир, у— мубҳам.

Сувга боққан шоҳ берилар хаёлга,
Тошдан тошга сапчиб ўйнар шўх булоқ.
Булоқ Сирга, дарё борур Оролга.
Жонли, жонсиз неки бордир, у—жумбоқ...

Нега мени тарк этмоқда Андижон,
Не савдога дучор бўлур бу бошим?
Мен шоҳман-у, йўқдир муқим бир макон.
Қайга элтур мени тулпор йўлдошим.

Олтин қадаҳ тутди ходим май учун,
Ҳовучига олди булоқ сувин шоҳ,
Ташлаб унга сўнгги марта у нигоҳ,
Сипқорди. Сўнг йўлга отланди қўшин.

РУҲ ЎТАР

Қаранг, йўлдан аста юриб руҳ ўтар,
Оташларда ёнган ғам, андуҳ ўтар,
Мадори йўқ, танида — ўқ урушдан,
Дилни қийнаб, чандиқ дарди—«ўқ» ўтар,

Сарҳисобдир ўтли йўллар умрига,
Бўронларни йиққан бир мажруҳ ўтар,
Қўлда ҳасса, озғин жусса, лек у — нур.
Буюк зафар марди, эрк, шукуҳ ўтар,

Эрк дунёда энг муқаддас ҳаётдир.
Кимга қолур азмим деб ёрду ўтар.
Сайёд чиқса, ўт чақнаса тоғларда,
Сардорини йўқотган оҳу ўтар,

Рўё бўлиб, жангдан қайтмаган мардлар,
Дунё бўйлаб, ул гуруҳ-гуруҳ ўтар,
Эрк машъали мангу порлар, нур йўлда,
Қудратига тенг йўқ, қодир куҳ ўтар.

ҚАРДОШЛИК ТАРОНАЛАРИ

Ўзбеку тожикнинг бир хил палаги,
Бирдай зот-зурёти, ёри, малаги,
Сир, Аму яратган улар аслини,
Она ер — бешиги, туташ — юраги.

* * *

Ўзбеку тожикнинг тоғлари баланд,
Тоғлардай қадрият йўллари баланд,
Тошда ҳам, қумда ҳам чаман ундирган,
Мардлари азимкор, диллари пайванд.

* * *

Кезинг тожик элин, бўлманг қаерда,
Кезинг ўзбек элин, сиз ҳамма ерда
Кўрарсиз ёнма-ён бу икки халқни,
Бир хилдир заҳмату азму тақдирда.

• Маданий мерос

ШОИР ХИТОЙИНИ ТАНИЙСИЗМИ?

ЁКИ СЎФИ ОЛЛОЁРНИНГ БАРКАМОЛ ИЗДОШИ

П Жамғармасида икки минг жилддан зиёд китоби бор Самарқанд давлат музейлар бирлашмаси китоб хазинасида ўзбек, араб, форс, усмонли турк, татар, озарбайжон, уйғур, яҳудий, арман тилларида битилган китоблар сақланади.

Мазкур китоблар фақатгина илмий-маърифий жиҳатдан қадрли бўлиб қолмай, балки хаттотлик, саҳҳоблик, лаввоҳлик, мўъжаз расмчилик ва бошқа жиҳатлардан ҳам эътиборга лойиқдир. Жумладан, палма дарахтидан тайёрланган қоғозда зарҳал хатти куфида битилган Қуръон (IX—X асрларга оид), ажойиб мўъжаз расмлар билан безалган Низомий ва Навоий «Ҳамса»лари, шоир Муҳийнинг ўзи томонидан кўчирилган девони ва бошқалар жаҳон маданиятининг нодир намуналаридир. Бугун биз бу ўринда музей хазинасидаги бир китоб ва унинг халққа ҳали таниш бўлмаган муаллифи ҳақида фикр юритмоқчимиз.

Назарда тутилаётган муаллифнинг тахаллуси ХИТОЙИдир. Қўлимиздаги китобда унинг исми-шарифи, куниясн кўрсатилмаган. Ўзбекистон ФА Абу Райҳон Беруний номидаги Шарқшунослик институти томонидан чоп этилган «Шарқ қўлёзмалари тўплами»нинг VIII жилдида (Тош., 1967 й., 89-б) Абу Сулаймон Хитойи номли олим эслатилади. Бироқ у Маҳмуд Ғазнавий (998—1030) даврида яшаган бўлиб, бизни қизиқтираётган Хитойи у эмас.

Шоирнинг таржимаи ҳолига доир айрим маълумотларни биз унинг китобида учратамиз. Китобнинг кириш қисмида ёзилишича, шоир ўзбек элининг хитой қабиласига мансуб.

...Бу аҳлни асли ибни Зуфунундур,
Ки баъзи Абдураҳмон наслидиндур.
Муҳаммадга эди ул туғбардор,
Тамоми ғозиларга эрди сардор.
Анинг авлоди эрди беҳаду раъд,
Хитойи от берди элга Аҳмад.

Ҳикоятнинг давомида баён этилишича, моли кўпайиб кетавергач, хитой қабиласи яйлов зарурати туфайли нўғай мулки сари (Кавказ ёки собиқ Олтин Ўрда ерларимикин?) кўчади. Бироқ нўғой мулкини ўрислар босиб олгач, қабила Самарқанд вилоятига келиб жойлашади, бошқа уруғлар билан битишиб-чатишиб кетади.

Шоир Хитойи ўзининг ана шу уруғга мансуб бўлганлигини фахр билан тилга олади, шу элнинг камтарин бир вакили бўлганидан қалбида қониқиш туяди, «Хитойи» сўзини ўзига тахаллус қилиб олади:

Хитой уруғини нокомидурман,
Гумони пухта қилма, хомидурман.

Хитойининг кўзда тутаётганимиз китобининг ёзилиш тарихи ҳам алоҳида диққатга лойиқдир.

Бор эрди беғараз бир дўст манга,
Деди: бир сўз дейин, эй дўст санга...
Деди: бир сўз бўлсин номаи ишқ,
Ки бўлсун номада ҳангомаи ишқ.
Деди: ишқдин агар бўлсанг хабардор,
Дегил ишқлинки, ишқ сўзи қилур кор.
Дам ур ишқдинки, ўзга дам эмастур.
Ки ишқдин бехабар одам эмастур.
Ғараз: бир сўз бўлсун ошиқона,
Кетургил бир ҳикоят дар миёна.
Сўзунг бошдин оёғ пурдард бўлсун,
Агар номард эшитса мард бўлсун.

Келтирилган бу парчадан шундай хулосаларга келиш мумкин: 1) шоир яшаган даврда халқимизнинг дунёвий мавзудаги бадиий таъсирчан асарларга эҳтиёж ва қизиқиши катта бўлган; 2) Хитойи халқ орасида ўз бадиий асарлари билан ном қозонгандирки, ундан кишилар монументал асарлар ёзиб беришни илтимос қилганлар. Зеро, ҳар қандай ижодкорга ҳам бундай талаблар қўйилавермайди.

Шоир Хитойи ўзига замондош бўлган китобхоннинг истагини ҳисобга олиб, китоб ёзади. Лекин китоб ишқий-саргузашт мавзуида эмас, балки илмий-фалсафий, дидактик мазмунлидир. Илтимоснинг бу хилда адо этилишига сабаб қилиб, шоир камтарона бир қиёфада шуларни мисол қилиб кўрсатади: биринчидан, шоир ўзини ишқий мавзуда монументал асар яратишга қодир эмас, деб ҳисоблайди; сўнгра, унингча, бундай асарлар яратиш туғма, илоҳий табъга эга бўлган қаламкашларнинг насибасидир:

Дедим: англа танангга қийлу қолим,
Санга айтай эшитгил ҳасби ҳолим...
Ки мандин бўлмаса ҳеч нуктадонлиқ,
Дегил қайдин қилурман дурфишонлиқ.
Кишида бўлмаса қуввати гуфтор,
Анга етмай дегай ақсоми ашъор.
Киши то бўлмаса ўзи сухансанж,
На ҳожат улки тортгай беҳуда ранж.
Кишида бўлмаса табаъи гуҳаррез,
Қачон андин келур шеъри диловез,
Киши ҳолин билиб қилнурса инсоф,
Билиб ул ҳаддин ошса урмайин лоф.

Шоирнинг ишқий мавзуда асар ёзмаганлигига кўрсатган иккинчи сабаби маълум реал ҳаётий асосларга эгадир. Чунки шоир:

Вале, ҳолимни билдим—сустлиқ рўй,
Берибдур табъима, эй марди хушхўй,
Йигитлик мавсуми ўтти бошимдин,
Ки етмиш етти йил ўтти ёшимдин.
Ўтибдур умрими билмай қолибман,
Онинг ўтгонига тўймай қолибман.

Келтирилган бу парчанинг муҳим жиҳати яна шундаки, ундан биз шоир яшаган даврни, ҳатто унинг туғилган йилини аниқлаб олишимиз мумкин: шоирдан бизгача етиб келган китоби 1185 ҳижрий, (1771/2 мелодий)да ёзиб тугалланган. Демак, шоир 1693/95 йилларда туғилган. У Бобораҳим Машраб ва Сўфи Оллоёр жаннатмаконларга кичик замондош ҳисобланади.

Энди яна асосий мақсадга қайтиб айтадиган бўлсак, кекса шоир ўз китобхонининг сўзини ерда қолдирмайди, унинг талабини бошқача бир йўсинда қондиришга ҳаракат қилади. Яъни, шоирнинг эътиқодича, фақат ишқий темадаги бақувват асарларгина эмас, балки ахлоқий, фалсафий мазмунли асарлар ҳам ўқувчига маънавий фойда келтириб, «номардни мардга» айлантириш қувватига эга.

Ёзилди турки тил била бу мактуб,
Биз элга бўлғусидир турки марғиб,
Ба лафзи турки неча байт қилдим,
Анинг бирга кўнгуллар сайд қилдим.

Китобда таъкидланишича, унинг мундарижасини машойихлардан келтирилган фойдали насиҳатлар, ибратли ривоятлар ташкил этади. Муаллиф бундай китоб яратиш учун форсий ва арабий тилда битилган кўплаб адабиётларни қараб чиққан, улардан керакли ўринларда ижодий фойдаланган.

Шу ерга келганда хаёлни ажиб бир тасаввур эгаллайди: шоир Хитойи мутафаккир Сўфи Оллоёрнинг (вафоти 1721 й.) юртдоши эмасмикин? Хитой (хитой-қипчоқ) уруғининг асосий масканн Каттақўрғон, Пастдарғом каби туманлар-ку!.. Ҳа, бу жумбоқ кейинроқ ечилар. Лекин Хитойининг Сўфи Оллоёрнинг йирик издоши эканлигига шубҳа йўқ: «Сирож ул-ожизин» «Сабот ул-ожизин»дан таъсирланиб ёзилган, гўё унинг мантиқий давомига ўхшайди.

Китобга «Сирож ул-ожизин» — «Ожизларнинг йўлини ёритувчи чироқ, нур» деб ном берилишида ҳам катта ҳикмат бор. Унда инсон феълидаги яхши ва ёмон хислатлар мантиқий диалектикага асосланган ҳолда тасвирланади, кишиларни ёмон хислатлардан пок бўлишга тавшиқ этилади:

Бизнинг мақсадимиз Хитойи китобини кенг таҳлил қилиш эмас, балки вилоятимизда ўтмишда шундай шоир яшаганини билан юртдошларимизни таништириш эди. Бу уларга муборак кунларда бизнинг совғамиз бўлсин! Иншоолло.

Исомиддин Салоҳий ал-Каттақўрғоний ас-САМАРҚАНДИЙ,
филология фанлари номзоди.

• Шоҳмот бурчаги

«АҚЛ-ИДРОК ВА ИРОДА ПОЭЗИЯСИ»

ШОҲМОТ бошқа спорт турлари каби алоҳида шароит, вазн ёки ёш танламайди. Шунинг учун ҳам чойхоналарда, истироҳат боғларида, дам олиш масканлари-ю, ҳатто ишхоналарда ҳам шоҳмот тахтаси устида мук тушиб ўтирган кишиларни деярли ҳар куни учратасиз. Гоҳида ёши бир жойга бориб қолган кишиларнинг тахта устида ёш болалардек баҳслашиб қолганликларининг ёки бир кишининг ўзи билан ўзи ўйнаб ўтирганининг тез-тез гувоҳи бўлгансиз. Ҳа, шоҳмот шундай мафтункор ўйин. Унинг сеҳрига тушиб қолган киши бу оқимдан чиқиб кетиши қийин бўлади. Бу ўйиннинг ўзига хос завқини шоҳмотдан хабардор бўлганлар, шоҳмот ўйнайдиганлар билади.

«Шоҳмот нималигини билмайдиган одамга севги нималигини билмайдиган одамдан кам ачинмайман. Худди севгида, мусиқада бўлганидек, шоҳмотда ҳам одамларга қувонч бахш этадиган қудрат бор», — деган эди немис гроссмейстери Зигфрид Тарраш. Дарҳақиқат, шундай. Шоҳмот дилларга қувонч ҳадя этади, ақлни чархлайди. Собиқ СССР даврида ўз шоҳмотчисининг жаҳон чемпионатида ғолиб чиқишига катта эътибор берилиб, унга сиёсат нуқтаи назари билан қаралгани, шоҳмотни биладиган ҳар бир одам маданиятли киши ҳисобланганлиги ҳам бежиз эмас. Зеро, шоҳмотнинг имкониятлари, унинг тарбиявий аҳамияти беқиёсдир.

Шоҳмот нима ўзи — спортми, фанми, санъатми? Пабло Неруда ўз олдига шу саволни қўйиб, яна ўзи жавоб беради: «...у— одамзоднинг ўзи устидан қозонган ғалабаларидан бири... Бировлар учун у оҳанг, бошқалар учун манзара, мен учун шоҳмот — поэзия; кураш, ақл-идрок ва ирода поэзияси...».

Юртимизда шоҳмот ихлосмандларининг кўплигини инобатга олиб, газетамизда Неруда сўзи билан таърифлангандек, «...кураш, ақл-идрок ва ирода поэзияси» бурчагини, содда қилиб айтганда, шоҳмот бурчагини очишга қарор қилдик. Унда сиз шоҳмот билан боғлиқ қизиқарли воқеалар, машҳур гроссмейстерлар иштирокидаги ажойиб, тарихий ўйинларнинг тафсилотлари, турли хил жумбоқли шоҳмот композициялари билан танишиб борасиз. (Бу ишда бизга таниқли шоҳмот билимдони Мамажон ака Муҳитдинов ёрдам беради). Шу тадбир билан бўш вақтингизнинг беҳуда ўтмаслигига кўмаклашсак, озгина бўлса-да дилингизга завқ, тафаккурингизга бир қатра нур бахшида эта олсак, ўзимизни бахтиёр ҳисоблаймиз. Шоядки, газетамиз боис муштарийларимиз хонадонида шоҳмот доналари пайдо бўлса. Хатларингизни кутамиз!

Расул ЖУМАЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ЭСЛАТМА: Диаграммаларнинг жавоблари эълон қилинган кундан бир ой ўтгач бериб борилади.

1-ДИАГРАММА

2 юришда мот.

2-ДИАГРАММА

2 юришда мот.

Шоир руҳи ҳамиша уйғоқ. С. МУСАЕВ олган сурат.

СЕРҚИРРА ҲАЁТ СОҲИБИ

Наврўз Жапақовни давлат ва жамоат арбоби сифатида Қорақалпоғистонда кўпчилик яхши билади. У бадиий адабиёт соҳасида ҳам самарали меҳнат қилган. Қорақалпоқ, ўзбек, рус ва бошқа тилларда 16 та шеърлар ва достонлар тўплами, рисолалари чоп этилган, 20 жилдлик «Қорақалпоқ фольклори»нинг нашр этилиши ҳам унинг номи билан боғлиқ. У Бердақ номидаги давлат мукофоти соҳибидир.

Қорақалпоғистон Республикаси Олий Кенгаши атоқли олим, давлат арбоби, истеъдодли қаламкаш Н. Жапақовнинг 80 йиллик юбилейини кенг нишонлаш ҳақида қарор қабул қилди.

А. ИСКАНДАРОВ.

СОҲИБҚИРОН ЮРГАН ЙЎЛЛАРДА

ҚАШҚАДАРЁ вилоят маданият жамғармасининг ташаббуси билан буюк соҳибқирон бобомиз — Амир Темур юрган йўллар бўйлаб саёҳат уюштирилди. Саёҳатда маданият ходимлари, геологлар, ғоршунос олимлар, атроф-муҳитни асраш мутахассислари иштирок этдилар. Улар Яккабоғ туманидаги соҳибқирон қадами етган қатор муборак жойларни зиёрат қилдилар, машҳур Тошқўрғон қишлоғи яқинидаги Амир Темур ғорини ўргандилар. Соҳибқирон туғилган Хўжа Илғор қишлоғида бўлишди. Тошкентлик оператор Қаҳрамон Ҳасанов соҳибқирон қадамжолари бўйлаб уюштирилган саёҳат тўғрисида видеофильмни суратга олди.

Г. ПЎЛАТОВ.

ШАҲАР ТЕЛЕФОН ТАРМОҒИДАН ФОЙДАЛАНУВЧИЛАР ДИҚҚАТИГА!

Шаҳар телефон тармоғи ва радиолаштириш бирлашмаси барча телефон соҳибларидан молиявий қийинчилик туфайли, шу жумладан абонентлар шаҳарлараро ва халқаро гаплашув тўловини вақтида тўламаганлиги сабабли, телефонларнинг узиб қўйилмаслиги ёки ажратиб ташланмаслиги учун 1994 йил 1 августгача қадар шу пайтгача бўлган қарзларини узишни ҳамда телефон орқали гаплашув ҳақларини ўз вақтида тўлашларини илтимос қилади.

Эслатиб ўтамиз, телефон хизматидан фойдаланиш ҳақи баҳссиз ундириб олинади, тўловлар вақтида тўланмаганлиги учун жарима солинади. 1 июлдан янги нарх киргизилган - тўловлар янги нархда олинади.

Телефон ҳисобларини ўз вақтида тўлаб бориш - бу Сизнинг манфаатингиздир!

Тошкент шаҳар телефон алоқалари ва радиолаштириш ишлаб чиқариш бирлашмаси.

''БАРИШ ТИЖАРЕТ'' шуъба ширкати нақд пулсиз тўловларга қуйидаги молларни сотиб олишга эҳтиёжи бор:

1. Пахта ипликлар (№34-1;2 ва №54-1;2).
2. Бўз матолар (эни 145 см. дан юқори ва қалин бўлиши лозим).
3. Жайдари қўйлар терилари (70 дц. дан катталари ва 1 навлари бўлиши лозим).

Шунингдек ушбу ширкатнинг Тошкентдаги омборидан пилорама сотилади (Туркия маҳсулоти). Биз учун ҳар турли тўловлар қулайдир. Маълумот учун телефонлар: 41-00-72, 41-01-72.

"Маданият" илмий-ишлаб чиқариш савдо-маданий маркази Тошкентдаги омборидан аравачали *"Урал"* мотоциклларини, хорижда ишлаб чиқарилган эркак ва аёллар туфлиларини, ҳар хил газламаларни, *"Полюс"*, *"ОРСК-416"* маркадаги музлатгичларни, *"Чайка"* тикув машиналарини ҳамда бошқа турдаги халқ истеъмол молларини сотади.

Маълумот учун телефонлар:
45-47-45; 45-49-52; 45-85-56.
Манзилимиз:
Тошкент, Шайҳонтоҳур тумани, Фурқат кўчаси, 1, "Халқлар дўстлиги" метро бекати.

ХАЛҚ СЎЗИ • НАРОДНОЕ СЛОВО

• ТЕЛЕФОНЛАР: маълумот учун 33-07-48; эълонлар бўлими 32-09-25. Индекс: 64608.

МУАССИСЛАР: Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раёсати ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси.

Бош муҳаррир: Анвар ЖУРАБОЕВ

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ: Абдунаби БОЙҚЎЗИЕВ, Эсргап БОЛИЕВ (масъул котиб, «Халқ сўзи»), Эркин ВОҲИДОВ, Миракмал МИРАЛИМОВ, Салоҳиддин МУҲИДДИНОВ (бош муҳаррир ўринбосари, «Халқ сўзи»), Лев ПАК (бош муҳаррир ўринбосари, «Народное слово»), Людмила ПОРФИРЬЕВА, Қулаҳмад РИЗАЕВ, Александр ТЮРИКОВ (масъул котиб, «Народное слово»), Шавкат ЯҲЁЕВ, Пиримқул ҚОДИРОВ, Муҳаммаджон ҚОРАБОЕВ, Саидаҳрор ҒУЛОМОВ.

• МАНЗИЛИМИЗ: 700000, ГСП Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кўчаси, 19-уй.

Навбатчи муҳаррир — И. Утбосаров, навбатчи — Р. Жуваев.

Рўйхатдан ўтиш тартиб № 0001. Буюртма Г — 1053 70362 нусхада босилди, ҳажми — 2 табоқ. Офсет усулида босилган. Қоғоз бичими А — 2.

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй. 1 2 3 4 5 6 Босишга топшириш вақти — 21.00. Босишга топширилди: 22.00.